ՄԱՍԵԱՑ ԱՂԱՒՆԻ

Աւետաբեր Հայաստանեայց

LA COLOMBE DU MASSIS

MESSAGER DE L'ARMÉNIE

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԱԲՐԻԷԼԻ Վ. ԱՐԴԱՊԵՏԻ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ԱՄԲՐՈՍԵԱՅ Վ. ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ

ԽՈՐԵՆԱՅ Վ. ԽՈՐ. — ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ.

ՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Սեպտեմբեր 1858. — Թիւ Թ.

RÉDIGÉ PAR

GABRIEL VARTABED AÏVAZOVSKY

AMBROISE V. CALFA

CORENE V. COR. — CALFA.

QUATRIÈME ANNÉE

Septembre 1858. — N° 9.

ՓԱՐԻԶ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Հ. ԱՐԱՄԵԱՆ

ՆԻԿՈՄԻԴԱՑԻՈՅ

Ամենապատիւ Սրբազան ՅԱԿՈԲ արքեպիսկոպոս, Պատրիարք Կոստանդնուպօլսոյ. (2 *օրինակք*.)
Ամենապատիւ Սրբազան ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ արքեպիսկոպոս, Պատրիարք Երուսաղեմայ. (2 *օրինակք*.)
Ամենապատիւ Արիստակէս Եպիսկոպոս, Անդրիանուպօլիս :
Ամենապատիւ Գէորգ Եպիսկոպ. Պուրսա :
Ամենապատիւ Գրիգորիոս Արքեպիսկոպոս, Առաջնորդ Կարնոյ :
Ամենապատիւ Դաւիթ Եպիսկ. Երուսաղեմ:
Ամենապատիւ Թադէոս Արքեպիսկոպոս Առաջնորդ Զմիւռնիոյ :
Ամենապատիւ Մակար Եպիսկոպոս անդամ Սրբազան Սինոդոսի, Ս. Էջմիածին :
Ամենապատիւ Յակոբ եպ. Առաջնորդ Ակնայ
Ամենապ. Յակոբ եպ. Առաջնորդ Եւդոկիոյ:
Ամենպա. Յակոբ եպ. Առաջնորդ Կեսարիոյ:
Ամենապ. Սարգիս Արքեպ. Ջալալեանց, Առաջնորդ Վրաստանի եւ Իմերեթի :
Ամենապատիւ Սարգիս Եպիսկոպոս, Առաջնորդ Փիլիպպուպօլսոյ :
Ամենապատիւ Վեհապետեանց Սրբազան Գէորգ Արքեպիսկ. Առաջնորդ Արցախու:
Ազարեան Տ. Միքայէլ, Վիեննա :
Ազգային Դպրոց, Դումգափու :
« « Պաղչէճիկ :
Աբաբէկեանց Տ. Ներսէս, Շուշի:
Աբանասեան Տ. Գրիգոր, Կեյվէ :
Աբանասեան Տ. Զաքար, Նիկոմիդիա:
Ալաղաբեանց Տ. Նիկոլայ, Տփխիս:
Ալաճալեան Տ. Մանուկ, Նախիջեւան:
Ալաճաճեան Տ. Սարգիս . Պօլիս :
Ալաճաճեան Տ. Սիմէոն, Նախիջեւան:
Ալբըննեան Տ. Մանուէլ, Բէֆէ. (5 *օրին*:)
Ալբուն Տիւրրի Էֆենտի, Պօլիս:
Ալիշանեան Տ. Սերովբէ, Պօլիս:
Ալփիարեան Տ. Մարտիրոս, Զմիւռնիա:
Ահարոնեան Տ. Սարգիս, Զմիւռնիա :
Աղաբոնեան Տ. Գրիգոր, Պօլիս :
Աղաբոնեան Տ. Մկրտիչ, Պօլիս :
Աղամալեանց Տ. Պօղոս, Ագուլիս :
Աղամալեանց Տ. Պօղ. Գաբրիէլեան, Շուշի:
Աղամջանեանց Տ. Մինաս, Ագուլիս :
Աղասիեան Պ. Մեսրոպ, Պօլիս:
Աղեքսանդրեան Տ. Պետրոս, Կ. Պօլիս:
Աղեքսանդրեան Տ. Մատթ. Պաղտատ:
Աճէմեան Տ. Թ., Պօլիս :
Աճէմեան Տ. Սողոմոն, Կարին :
Ամբակումեան Տ. Աստ. Բուրջալեան, Ղզլար
Ամիրաղեանց Տ. Յովհաննէս, Պօլիս:
Ամիրաղով Տ. Ստեփ. Ալեքսանդրիչ, Պօլիս:
Այծեան Պ. Եսայի, Նիկոմիդիա:
Այվազեանց Աւետիք վարժապետ, Ագուլիս:
Այվազովսքի Տ. Գրիգոր, Բէֆէ:
Այվազովսքի Տ. Յովհաննէս, Բէֆէ:
Այվատեան Տ. Մատթէոս, Պօլիս :
Այվատեան Տ. Յովհաննէս, Պօլիս :
Անանեանց Տ. Բարսեղ, Ղզլար:
Անանեանց Յովսէփ Հայրապետեան, Շուշի
Անդրէասեան Տ. Բարսեղ, Համպուրկ :
Անուխեան Տ. Եսայի, Մէնչըսթըր:
Անուխեան Տ. Սերովբէ, Պօլիս:
Աշնանեան Իսկուհի Տիկին, Պօլիս:
Աշնանեան Տ. Պօղոս, Պօլիս:
Ապիանց Տ. Գէորգ, Պօլիս:
Ապուչեխցի Տ. Պետրոս, Պօլիս :
Ապրօյեան Տ. Ռափայէլ, Թրեստ :
Առաքել Փաշա, կուսակալ Սուտանայ:
Ասլանեան Մահտ. Տ. Յովհաննէս, Պօլիս :
Ասլանեան Ստեփան Պէյ, Պօլիս:
Ասլանեանց Գասպ. Գաբրիէլեան, Ագուլիս:
Ավդալեան Տ. Յովհաննէս, Կալկաթա:
Արամեան Տ. Սուքիաս, Նիկոմիդիա :
Արամեանց Գէորգ Վ. Շուշի:
Արայիճեան Տ. Մովսէս, Աղեքսանդրիա:
Արասխանեանց Հայրապետ, Ագուլիս :
Արարատեանց Առաքել վարժապետ, Տփխս:
Արզումանեան Տ. Յակոբ բժիշկ, Փարիզ:
Արշակ Տ. Յակովբոս, Վիեննա:
Արշակունի Տ. Վարդան Աստ. Տփխիս:
Արծրունեան Ընկերութիւն, Կարին:
Արվանեանց Տ. Խաչատուր, Տփխիս:
Աւետիսեան Պ. Ստեփան, Փարիզ:
Աֆնատ. Տ. Եադուպ, Պաղտատ.
Բարանեանց Տ. Աբրահամ, Տփխիս:
Բազրատունի՝ Կարապետ Վ. Առաջնորդ Ս. Կարապետի վանից Մշոյ. (2 *օրինակք*.)
Բաստամեանց Ստ. Գէորգեան բժիշկ, Տփխս:
Բարեյոյս Տ. Արսէն Մակարեանց, Կարին :
Բարոնեան Պէյ, Պօլիս :
Բարունակեան Պ. Նիկողոս, Փարիզ:
Բարսեղեան Տ. Ստեփան, Պօլիս :
Բէլախեանց Կարապետ վարժ. Գանձակ :
Բէհբուդեանց Տ. Գրիգոր Յովսէփեան, Տփխս:
Բեհբուդեանց Տ. Միք. Արսէնեան, Տփխիս.
Բինկեանեան Տ. Նշան, Պօլիս :
Բինկեանեան Տ. Սարգիս, Պօլիս :
Բիշմիշեան Տ. Մովսէս, Պօլիս :
Բողդանեան Տ. Բաղտ Բարաղամ. Աժտէրխ.
Բուդաղեանց Տ. Մովսէս Զաք. Փեբրպուրկ:
Բուդաղեանց Տ. Յովհ. Զաք. Աժտէրխան :
Բուրժալեանց Բողտան Ամբակ. Աժտէրխան:
Գալստեան Տ. Կարապետ, Աղեքսանդրիա:
Գալստեան Տ. Ռուբէն, Պօլիս:
Գալփազճեան Տ. Ալեքսան, Պօլիս:
Գալփազճեան Տ. Տիգրան, Պօլիս :
Գալֆայեան՝ Տ. Գէորգ, Պօլիս :
Գասպարեան Տ. Թ. Գասպար, Նիկոմիդիա :
Գասպարեան եւ Ընկերութիւն, Պարտիզակ:
Գարագաշեան Տ. Խաչիկ, Եաշ :
Գարագաշեան Տ. Կիւմիւշ, Եաշ :
Գարագաշեան Տ. Յովհան, Եաշ :
Գափամաճեան Տ. Գաբրիէլ, Պօլիս:
Գափամաճեան Տ. Մանուկ, Պօլիս:
Գափամաճեան Տ. Յովսէփ, Մէնչըսթըր:
Գեղամեանց Տ. Ռուշան, Տփխիս :
Գէորգ Վ. Խարբերդու.
Գէորգեան Տ. Մկրտիչ, Պօլիս:
Գուրգինբէկեանց Տ. Աբէլ, Տփխիս:
Գրիգորեան Տ. Մինաս, Պօլիս:
Գրիգորեան Տ. Սիմոն, Պօլիս :
Գրիգորեան Տ. Սիմոն, Կարին :
Դաւթեան Տ. Գէորգ Եարալեանց, Սեւնեցի:
Դաւրիշեանց Տ. Դաւիթ, Տփխիս :
Դիտարեանց Պ. Գէորգ, Տփխիս:
Դուլղարեան Տ. Հայրապ. Դաւթեան, Ագուլ:
Դրանխոյեան Տ. Եսայի, Եաշ:
Եաղզիբէկեանց Պ. Յովհաննէս, Տփխիս :
Եզեանց Նիկողոս Աւետիքեան, Աժտէրխ:
Եղբարք Արեւելեան Ընկերութեան, Պօլիս:
Եզիկեանց Պ. Մկրտիչ, Ճաւա:
Եուսուֆեան Յովսէփ Չէլէպի, Փարիզ :
Եուսուֆեան Տ. Տիգրան, Պօլիս:
Եսայեան Տ. Յակոբ, Զմիւռնիա:
Եսայեանց Տ. Յովհաննէս, Տփխիս:
Երամեան Գէորգ Պէյ, Պօլիս :
Երամեան Տ. Կարապետ, Պօլիս:
Երկանեան Տ. Նիկողոս, Պօլիս :
Եւանգուլեանց Տ. Աւետիք, Տփխիս :
Եւրէխնեանց Տ. Մկր. վարժապ Էջմիածին:
Զարաֆչեանց Տ. Թորոս, Տփխիս:
Զոհրապեան Տ. Մովսէս, Շամախի:
Զոհրապեանց Տ. Կար. Յարութ. Տփխիս :
Զօրայեան Տ. Նիկողայոս, Պօլիս:
Էլարեանց Տ. Աղափետ Հօփ-Մաքլէր, Մոսք.
Էլիկիւզէլեան Տ. Սարգիս, Պօլիս :
Էմին Տ. Կարապետ, Տփխիս:
Էմիրճեան Տ. Պետրոս քահանայ, Խարասու:
Էնկիւրեան Պ. Յովհաննէս, Փարիզ:
Էնֆիէճեանց Տ. Աւետիք, Տփխիս:
Էնֆիէճեանց Կատարինէ տիկին, Տփխիս:
Էնֆիէճեանց Խաչատուր. Պօլիս. (2 *օր*.)
Էնֆիէճեանց Տ. Համբարձում, Տփխիս :
Էքմէքճեան Տ. Յարութիւն, Պօլիս:
Ընթերցասիրաց Ընկերութիւն, Խասգիւղ:
Թագւորեան Տ. Գէորգ Բժիշկ, Պօլիս:
Թադէոս Վարդապետ, Ս. Էջմիածին :
Թամամշեանց Տ. Զաք. Գաբրիէլեան, Տփխս.
Թամամշեանց Տ. Յովհ. Գաբրիէլեան, Տփխս.
Թայիրեանց Տ. Աղեքսանդր, Տփխիս :
Թանգարան Ազգային, Նիկոմիդիա :
Թանգարան Վերծանութեան, Պօլիս :
Թանգարան Վերծանութեան սրբոց Յակոբեանց վանից յԵրուսաղէմ.
Թանգարան Վերծանութեան, Ատաբազար:
Թաւաքքէկեանց Տ. Յովհ. քահան. Ղզլար :
Թաւրիզեանց Տ. Աղեք. Աւետիքեան, Շուշի:
Թէմուրեանց Մնացական Բժիշկ, Գանձակ:
Թէմուրեանց Տ. Մովսէս, Տփխիս :
Թէրզեան Տ. Մելքոն, Պօլիս :
Թիւլպէնտճեան Տ. Յովակիմ, Պօլիս :
Թիւյսիւզեան Տ. Յովհաննէս, Փարիզ:
Թիւյսիւզեան Տ. Պաղտասար, Պօլիս:
Թնկըրեան Տ. Յակոբ, Լոնտոն:
Թովմասեան, Ճաւա :
Թորգոմեան Տ. Պօղոս, Պօլիս:
Թուղլաճի Տ. Խաչատուր, Պօլիս :
Թուղլաճի Տ. Մաղաք, Պօլիս:
Թօքաթլեան Տ. Մարտիրոս, Պօլիս:
Թօքաթլեան Տ. Մկրտիչ, Պօլիս:
Ժէֆրուա, Վարժապետ համալսարանի:
Իրեքճեան Տ. Հիւսատվէրտի, Պօլիս:
Իգնատիոս Վ. Փոխ. պատրիարքի, Պօլիս:
Իգմիրեանց Տ. Գրիգ. Յովհաննէսեան, Տփխ.
Իզմիրեան Տ. Յովսէփ, Ղզլար. (3 *օր*:)
Իսահակեանց Մովսէս Մակար; Ղզլար:
Իվան Ստեփանիչ Ստեփանով, Թէյառ:
Իրիցեանց Տ. Դաւիթ Յովսէփեան, Տփխիս:
Իւթիւճեան Տ. Կարապետ, Պօլիս:
Լազարեան իշխանք, Փեբրպուրկ. (2 *օր*:)
Լամարթին, Փարիզ:
Լանկլուա, Փարիզ:
Լորիս-Մելիքեանց Տ. Աբրահամ, Փարիզ :
Լորիս-Մելիքեանց Տ, Յովհ. Մոսքուա :
Խալաթեանց Տ. Բախշի, Տփխիս:
Խանդամիրեանց Տ. Մարտիրոս, Շուշի:
Խաչատուրեան Տ. Աւետիս, Պօլիս:
Խաչատուրեան Տ. Կարապետ, Վիեննա:
Խաչատուրեանց Տ. Գրիգոր, Շուշի:
Խաչիկեան Տ. Կարապետ, Ռոման:
Խաչունեան Մահտեսի Փիլիպպոս, Պօլիս:
Խավալճեան Պ. Գրիգոր, Ատաբազար:
Խավէզեան Պ. Ստեփան, Նիկոմիդիա:
Խարայեան Տ. Գէորգ, Պօլիս:
Խէրօղինեանց Տ. Դաւիթ, Տփխիս:
Խէրումեանց Տ. Յովսէփ, Տփխիս:
Խըլըրճեան Տ. Յակոբ, Նոր Նախիջեւան:
Խլճեան Տ. Յովհաննէս, Պօլիս:
Խորասանճեան Տ. Գէորգ, Պօլիս:
Խորասանճեան Պետրոս Ամիրայ, Պօլիս.
Խորէնեան ընկերութիւն, Գաղատիա :
Խոսրովեանց Տ. Բաղդասար, Տփխիս :
Խուբեան Տ. Գաբրիէլ, Պօլիս:
Խուրտաճեան Տ. Ծերան, Պօլիս :
Խրրմեան Մկրտիչ Վարդապետ, Վան:
Խօնչէկիւլեան Տ. Գրիգոր, Պօլիս:
Կարապետեան Տ. Աւետ, Ճաւա:
Կարէնեանց Տ. Յակոբ վարժապետ, Տփխիս:
Կարսէն տը Թասի, Փարիզ:
Կեանջեցեան Տ. Մկր. Յարութիւնեան, Շուշի:
Կէլկէլեան Տ. Փիլիպպոս, Պօլիս:
Կիւմիւշեան Տ. Գաբրիէլ, Պօլիս :
Կիւմիւշճեան Տ. Գէորգ, Պօլիս:
Կիւմիւշճեան Պ. Կրօնիդէս, Փարիզ:
Կիւմիւշկերտանեան Տ. Ռուբէն. Պօլիս:
Կոզալեանց Տ. Միքայէլ, Տփխիս:
Կողպէտլեան Տ. Կարապետ, Նախիջեւան :
Կոստանդեան Տ. Գրիգոր, Զմիւռնիա:
Կրճիկեան Տ. Անդրանիկ, Պօլիս :
Կրճիկեան Յակոբ Էֆէնտի, Փարիզ:
Կօյլավեան Տ. Գասպար, Պորուշան :
Կօյլավեան Տ. Խաչիկ, Ռոման:
Հախվերդեանց Գէորգ Թէոդորեան, Տփխիս
Հաճեան Տ. Եղիազար, Պօլիս :
Հաճի-Զաքարեան Յովհաննէս, Օվաճըք:
Համամճեան Տ. Սարգիս, Պօլիս:
Հայրապետեան Առ. Մօլրանեանց, Ղզլար:
Համբարձումեան Տ. Աստապուր, Պօլիս :
Համբարձումեան Տ. Յովհաննէս, Պօլիս:
Համբարձումեանց Սար. Վարժապետ, Տփ.
Հանըմօղլու Տ. Յարութիւն, Վիեննա:
Հարենց եւ Ընկերութիւն, Մէնչըսթըր :
Հաքիմեանց Պ. Նիկողոս, Փեբրպուրկ:
Հերակլ Հայկազն, Իշխան Վրաց, Տփխիս:
Հիսարլեան Տ. Սարգիս, Պօլիս:
Հոլասեան Տ. Վիչէն, Փարիզ: (2 *օր*.)
Ղազարեանց Տ. Յար. Ղազարեան, Շուշի:
Ղազարոսեան Մ. Յ. Թագւոր, Նիկոմիդիա:
Ղամազեանց Տ. Բաղդասար, Տփխիս:
Ղամբարեանց Տ. Ստեփանոս, Տփխիս :

ՄԱՍԵԱՑ ԱՂԱՒՆԻ

ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՑ

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆ.

ԵԿԵՂԵՑԻ ՀԱՅՈՑ

Թուղթ Վահանայ Արշարունւոյ, Տեառն Միքայէլի Վ. Չամչեան, Մխիթարեան Վենետկոյ.

(Շարունակութիւն. Տես էջ 8. 29. 97. 129.)

Զայս ճշմարտութիւնը որ կը քարոզեն տիեզերական ժողովք եւ հռոմէական քահանայապետք, կըսովրեցընէ մեզի նաեւ Քրիստոս Տէրն մեր իւր կենարար վարդապետութեան մէջը. կըսէ. « Եթէ մեղիցէ եղբայր քո, երթ յանդիմանեա զնա յորժամ դու եւ նա միայն իցէք. » այսու յայտնի առնէ զառանձին իշխանութիւն եպիսկոպոսին ի վերայ յանցաւորին որպէս եւ իցէ կերպիւ՝ թէ ի հաւատս իցէ եւ թէ ի բարի վարս: Կրկնէ անդրէն. « Ապա թէ ոչ լուիցէ քեզ, առ ընդ քեզ միւս եւս կամ երկուս. » այսու յայտ առնէ զբացարձակ իշխա-

L'ÉGLISE ARMÉNIENNE.

Lettre intitulée : Vahan Archarouni, par le R. P. Tchamtchian, Mékhitariste de Venise.

(*Suite. Voir pages 8, 29, 97. 129.*)

Cette vérité proclamée par les conciles œcuméniques et les pontifes romains, Jésus-Christ nous l'apprend aussi dans sa doctrine vivifiante. Il dit : « Si votre frère a péché contre vous, allez, reprenez-le entre lui seul et vous, » montrant ainsi l'autorité particulière de l'évêque sur le coupable sous le rapport de la foi comme sous celui de la conduite. Il ajoute : « Mais s'il ne vous écoute point, prenez avec vous une ou deux personnes, » faisant voir ainsi le pouvoir absolu de l'évêque sur son diocèse ou sa nation ; enfin, pour dernière dis-

նութիւն եպիսկոպոսին, որ ունի ի վերայ վիճակին իւրոյ կամ ազգին : Ի վերջոյ յաւելու զվերջին բացորոշութիւնն, եւ ասէ. « Իսկ եթէ նոցա ոչ լուիցէ, ասասջիր յեկեղեցւոջ.» այսու յայտ առնէ զընդհանուր եկեղեցին կամ զտիեզերական ժողովն. վասն որոյ եւ ի վերայ բերէ զսարսափելին ասելով. « Ապա թէ եւ եկեղեցւոյն ոչ լուիցէ, եղիցի քեզ իբրեւ զհեթանոսն եւ զմաքսաւորս :» Կըտեսնաս թէ ինչպէս ծայրագոյն եւ լիակատար իշխանութիւն տուաւ Քրիստոս ընդհանուր եկեղեցւոյ կամ ընդհանուր ժողովոյ, եւ վերադաս սեպեց քան զամենայն գաւառական կամ ազգային ժողովս : Ուրեմն եւ սուրբ ժողովն կարտինալաց Հռոմայու հայրապետին՝ կըպարտաւորի հնազանդիլ սահմանադրութեանց ընդհանրական եկեղեցւոյ, ինչպէս ցոյց տուինք ի վերոյ :

Յայտնի է եւ այս ի սովորութենէ եկեղեցւոյ, որ եթէ յաւուրս առաքելոց, եւ եթէ յետնոց՝ յաւուրս նախնի հայրապետաց, միշտ ընդհանրական ժողովն վերադաս կըսեպուէր քան զազգային ժողովս : Ահա գլուխն առաքելոց Պետրոս երբ կամեցաւ մէկ *արժանաւոր* մարդ մը ընտրել ի տեղի մատնիչ Յուդայի, ինքն իրմէն չըրաւ, առաքելոց ընդհանուր ժողովին մէջը ընտրեց, ինչպէս կըգրէ Ղուկաս աւետարանիչը ի Գործս Առաքելոց. ասէ. « Յաւուրսն յայնոսիկ յարուցեալ Պետրոս ի մէջ եղբարցն ասէ. եւ էր անդ բազմութիւն անուանց իբրեւ հարիւր եւ քսանից... Եւ կացուցին երկուս, զՅովսէփ որում Բարսաբայն կոչէին, որ անուանեցաւն Յուստոս, եւ Մատաթիայ... եւ ետուն վիճակս նոցա, եւ ելանէր վիճակն Մատաթիայ, եւ համարեցաւ ընդ մետասան առաքեալսն :» Այսպէս երբ կամեցան սուրբ առաքեալքն վերակացու դնել որբոց եւ այրեաց, ամէնքն միատեղ եկան ընդհանրական ժողով ըրին, եւ այնպէս ընտրեցին. ինչպէս կըգրէ նոյն աւետարանիչն ի Գործս Առաքելոց. « Կոչեցին երկոտասանքն զբազմութիւն աշակերտացն եւ ասեն. ոչ է հաճոյ մեզ թողուլ զբանն Աստուծոյ՝ եւ պաշտել զսեղանս : Եւ հաճոյ թուեցաւ բանն առաջի ամենայն բազմութեանն, եւ ընտրեցին (զարս եօթն) զորս կացուցին առաջի առաքելոց, եւ աղօթս արարեալ՝ եդին ի վերայ նոցա զձեռս :» Այսպէս երբ մովսիսական օրինաց եւ թլփատութեան վերայ խնդիր եղաւ, Առաքեալքն ընդհանրական ժողով ըրին, եւ այնպէս վճիռ կտրեցին. ինչպէս կըգրէ սուրբն Ղուկաս, թէ « Յարեան ոմանք ի հերձուածոյն Փարիսեցւոց հաւատա-

tinction : « S'il ne les écoute point, dites-le à l'Église, » (c'est-à-dire à l'Église universelle ou concile œcuménique. Puis il ajoute cette terrible sentence : « S'il n'écoute point l'Église, qu'il soit pour vous comme un païen et un publicain.» Vous voyez par là quel pouvoir suprême et absolu Jésus-Christ a donné à l'Église universelle ou concile œcuménique et comme il l'a mise au-dessus de toutes les assemblées provinciales ou nationales. Le sacré collége des cardinaux et le pape de Rome sont donc obligés d'obéir aux constitutions de l'Église universelle, comme nous l'avons démontré plus haut.

Cela ressort aussi d'une manière évidente des coutumes de l'Eglise au temps des Apôtres comme au temps de leurs successeurs. A l'époque des Saints-Pères, le concile œcuménique était toujours considéré comme supérieur aux assemblées nationales. Ainsi, le chef des Apôtres, Pierre, voulant donner au traître Judas un successeur convenable, ne l'a pas choisi de lui-même, mais l'a fait élire par l'assemblée universelle des Apôtres, ainsi que le rapporte l'évangéliste saint Luc dans les Actes des Apôtres : « En ce jour là, Pierre se levant au milieu des frères, dit : « Ils étaient environ 120... et ils en présentèrent deux : Joseph, appelé Barsabas, lequel était surnommé le juste, et Matthias... Aussitôt ils tirèrent leurs noms au sort et le sort tomba sur Matthias, et il fut compté parmi les onze Apôtres.» De même, quand les saints Apôtres voulurent choisir un administrateur des veuves et des orphelins, ils se réunirent tous en concile œcuménique et firent leurs élections, comme le dit encore saint Luc, dans les Actes des Apôtres : «Les douze Apôtres, convoquant la multitude des disciples dirent : « Il n'est pas juste que nous abandonnions la parole de Dieu pour le service des Tables ; » et leur discours plut à toute la multitude, et ils élurent sept hommes et ils les amenèrent en présence des Apôtres, qui, après avoir prié, leur imposèrent les mains. » Et encore quand on traita la question de la loi mosaïque et de la circoncision, «les Apôtres se réunirent en concile œcuménique et délibérèrent. » Et plusieurs de la secte des Pharisiens qui avaient embrassé la foi se levèrent, disant qu'il fallait les

ցեալք, եւ ասեն թէ պարտ է թլփատել զդոսա, եւ պատուիրել պահել զօրէնսն Մովսիսի : Եւ ժողովեցան Առաքեալքն եւ երիցունք տեսանել վասն բանիս այսորիկ. եւ յետ բազում խնդիր լինելոյ՚ յոտն եկաց Պետրոս եւ ասէ ցնոսա. արք եղբարք... ընդէ՞ր փորձէք զԱստուած դնել լուծ ի վերայ պարանոցի աշակերտացն...Պատասխանի ետ Յակոբոս եւ ասէ. Շմաւոն պատմեաց... վասն որոյ եւ ես իրաւունս համարիմ մի՛ նեղել զայնոսիկ որք ի հեթանոսաց դառնան առ Աստուած... Յայնժամ հաճոյ թուեցաւ առաքելոցն եւ երիցանցն ամենայն եկեղեցեաւն, » եւ այլն : Եւ ժողովոյն վճիռը թղթով ծանուցին ամենեցուն այսպէս ասելով. « Հաճոյ թուեցաւ Հոգւոյն սրբոյ եւ մեզ. » *զէրէ* քաջ գիտէին թէ ներկայութիւն Հոգւոյն սրբոյ առնէ անսխալ զեկեղեցին, իսկ զայն Հոգին սուրբ Քրիստոս չտուաւ միայն Պետրոսի եւ յաջորդաց նորա՚ ի բաց զատուցեալ ի միւս Առաքելոց, այլ ամենայն Առաքելոցն՚ ասելով. « Առէք Հոգին սուրբ:» Եւ յաւուր Պենտեկոստէին Հոգին սուրբ հրեղէն լեզուօք եկեալ. « Նստաւ իւրաքանչիւր ի վերայ նոցա, եւ լցան ամենեքին հոգւով սրբով.» ինչպէս գրեալ է ի Գ. Առաքելոց : Քանզի Հոգին սուրբ է որ ոչ թողու անկանել ի սխալումն եւ ի ստութիւն. զի Հոգին ճշմարտութեանն է, եւ ահա այն Հոգին տուաւ ամենայն առաքելոց եւ յաջորդաց նոցա, այսինքն ընդհանուր եկեղեցւոյ, յաւուր Պենտեկոստէի, ինչպէս յառաջմանէ խոստացեր էր Քրիստոսն թէ « Աղաչեցից զՀայր, եւ այլ մխիթարիչ տացէ ձեզ, զի ընդ ձեզ բնակեսցի յաւիտեան, եւ յիշեցուսցէ ձեզ զամենայն զոր ես ասացի ձեզ:»

Ուստի յայտ է որ ընդհանրական եկեղեցին կամ տիեզերական ժողովն է միշտ անսխալ մնացողն. իսկ այլ ամենայն մասնաւոր եկեղեցիք, թէ Հռոմայու, թէ Աղեքսանդրիոյ, թէ Անտիոքու, թէ Հայաստանի, եւ թէ ուղղափառ ազգաց քրիստոնէից, յատուկ եւ ըստ ինքեան իմացեալ՚ կարեն սխալիլ. իսկ միանգամայն եւ հաւաքապէս առեալ՚ ոչ երբէք սխալին, ըստ անսուտ վճռոյն Քրիստոսի թէ « Դրունք դժոխոց զնա մի՛ յաղթահարեսցեն : » Զայս գիտելով Պետրոս առաքեալը, ընդհանուր քրիստոնէից վերաբերեալ *խնդիրը* ընդհանուր ժողովոյն առաքելոց կառաջարկէր, որ միաբան հաւանութեամբ վճիռ կտրեն : Այսպէս եւ Հռոմայու քահանայապետները կըլլար որ իրենց մասնաւոր ժողովքով աղանդ մը կըդատապարտէին. եւ այն բաւական չէին համարեր, ընդհանրական ժողովոյ կառաջարկէին, ուր տեղ այն

circoncire et leur commander de garder la loi de Moïse. Les Apôtres et les prêtres s'assemblèrent pour cette question. Et après un grand débat, Pierre se leva et leur dit : « Mes frères, pourquoi tentez-vous Dieu, imposant à ses disciples un joug... Jacques répondit... Simon a raconté... C'est pourquoi je pense qu'il ne faut pas inquiéter ceux des Gentils qui se convertissent à Dieu... Mais il plut aux Apôtres et aux prêtres, ainsi qu'à toute l'Eglise, etc.. » et ils promulguèrent leurs décisions dans une Epître : « Car il a semblé bon au Saint-Esprit et à nous. » Car ils savaient bien que la présence du Saint-Esprit rend l'Eglise infaillible : « Et Jésus-Christ n'a pas donné ce Saint-Esprit à Pierre seul et à ses successeurs, le distinguant ainsi des autres Apôtres, mais à tous en disant : « Prenez le Saint-Esprit. » Et le jour de la Pentecôte, le Saint-Esprit descendant en forme de langues de feu, « elles se reposèrent sur chacun d'eux et ils furent remplis de l'esprit saint, » ainsi qu'il est écrit dans les Actes des Apôtres. C'est en effet le Saint-Esprit qui empêche de tomber dans l'erreur et la fausseté, attendu qu'il est l'esprit de vérité et c'est cet esprit qui fut donné à tous les Apôtres et à leurs successeurs, c'est-à-dire à l'Eglise universelle, le jour de la Pentecôte, comme Jésus-Christ l'avait promis « Je prierai mon Père et il vous donnera un autre consolateur, afin qu'il demeure éternellement avec vous et vous rappelle tout ce que je vous ai dit. »

Il est donc bien clair et bien évident que l'Eglise universelle ou concile œcuménique reste toujours infaillible et que toutes les autorités particulières de Rome, Alexandrie, Antioche, Arménie, ou de toute autre nation, prises isolément, peuvent faillir, mais prises collectivement, jamais, suivant la promesse du Christ : « Les portes de l'enfer ne prévaudront point contre elle. » Aussi, la question dont il s'agit plus haut concernant tous les chrétiens, l'apôtre Pierre l'avait soumise au concile œcuménique des Apôtres pour qu'ils délibérassent unanimement. De même les papes de Rome, ayant condamné une secte dans leurs assemblées particulières, ne croyaient pas avoir assez fait, mais soumettaient la cause à un concile œcuménique, afin qu'elle fût examinée de nouveau et entièrement terminée.

բանը նորէն քննուի, եւ այնպէս հաստատուի :

Լիբերիոս պապը, որ նստաւ յամի 352, եւ յետ նորա Դամասոս պապը, իրենց յատուկ ժողովքներուն մէջը Մակեդոնի աղանդը դատապարտեցին. բայց նոյն աղանդը նորոգ քննութեամբ դատապարտուեցաւ Կոստանդնուպօլսոյ տիեզերական ժողովոյն մէջը :

Կեղեստինոս պապը Հռոմայու ժողովքին մէջը Նեստորի աղանդը հերքեց. եւ նոյն աղանդը նորէն դատապարտուեցաւ Եփեսոսի ընդհանուր ժողովին մէջը :

Փելիքս Գ· պապը դատապարտեց հերետիկոս *տէյի* զՊետրոս Անտիոքացին, որ ի գիրս մեր Պետրոս Գայլ կըկոչուի. նոյնն կրկին դատապարտեցաւ ի հինգերորդ տիեզերական ժողովոյն Կոստանդնուպօլսոյ :

Նաեւ եթէ յատուկ վճիռք փափին Հռոմայ հարկաւորապէս անսխալ ըլլար, ամէն ժամանակ, եւ առանց հաւանութեան կաթողիկէ եկեղեցւոյ կատարելապէս ընդունելի ըլլար նէ, ինչ *համար* ընդհանրական ժողովներ ըլլալու :

Ուրեմն *պօշ* տեղը ժողովք ըրին 318 հայրապետ Նիկիա քաղաքն Արիոսի համար. 150 հայրապետ Ստամպօլ քաղաքը Մակեդոնի համար. 200 հայրապետ Եփեսոս քաղաքը Նեստորի համար. 630 հայրապետ Քաղկեդոն քաղաքը Եւտիքեսի համար. 160 հայրապետ երկրորդ անգամ Ստամպօլ քաղաքը Որոգինեայ մոլորութեան համար. 289 հայրապետ երրորդ անգամ Ստամպօլ քաղաքը՝ միակամադաւանից մոլորութեան համար. 350 հայրապետ երկրորդ անգամ Նիկիա քաղաքը՝ պատկերամարտից համար : Ասոնց պէս ալ ուրիշ քաղաքներու մէջ մեծամեծ ժողովներ եղան : *Օշաքի* այս հայրապետները չէին գիտեր՝ թէ Հռոմայու հայրապետին վճիռը միայն բաւական է որ իր կարտինալօքը ըրեր է՝ ամէն բան լմնցընելու, եւ իրենք զուր տեղը այնքան աշխատութիւն կրեցին, հեռաւոր աշխարհքներէն մէկտեղ եկան, ընդհանուր ժողովներ գումարեցին, եւ միաբան հաւանութեամբ վճիռ կտրեցին : *Լաֆին* կերեւի թէ այն ժամանակին փափերը, զոլէճցւոց այս վճիռը չէին գիտեր՝ թէ հանդերձ իր կարտինալօքը կըքննէ ու կըվճռէ. միշտ ընդունելի է իր վճիռը. ուստի անոր համար չէին հակառակեր այն ժողովներուն, այլ կընդունէին:

Նաեւ եթէ եպիսկոպոսք, կաթողիկոսք, պա-

Le pape Libère, qui occupa le siége de Rome l'an 352, et après lui Donatius, ont condamné la secte de Macédonius dans leurs assemblées particulières; mais cette même secte, après un nouvel examen, a été ensuite condamnée encore au concile œcuménique de Constantinople.

Le pape Célestin, dans l'assemblée de Rome, a réfuté la secte de Nestorius; la même secte a été condamnée au concile œcuménique d'Ephèse.

Le pape Félix III a condamné comme hérétique Pierre d'Antioche, désigné dans nos livres sous le nom de Pierre-le-Loup; il fut doublement condamné au cinquième concile œcuménique de Constantinople.

Mais si, dans leurs sentences particulières, les papes de Rome étaient nécessairement infaillibles en tout temps, et si, sans le consentement de l'Eglise œcuménique, leurs décisions devaient être admissibles en tout cas, de quelle nécessité étaient alors les conciles œcuméniques?

C'est donc inutilement que 318 prélats ont fait un concile contre Arius, dans la ville de Nicée, 150 à Constantinople contre Macédonius, 200 à Ephèse contre Nestorius, 630 à Chalcédoine contre Eutychès, 160 une deuxième fois à Constantinople contre l'erreur d'Origène, 289 une troisième fois à Constantinople contre l'erreur des monophysites, 350 une deuxième fois à Nicée contre les iconomaques, et que se sont réunis tant d'autres grands conciles dans d'autres villes. Peut-être ces prélats ignoraient que la sentence du seul pape de Rome, aidé de ses cardinaux, suffisait à tout terminer; aussi ils se donnaient des peines infinies pour se rassembler de pays éloignés en conciles œcuméniques et rendre des sentences d'un commun accord. Mais il paraît qu'eux aussi, à cette époque, les papes de Rome ignoraient cet arrêté des propagandistes; « Quand, avec ses cardinaux, le pape a examiné une question et pris une décision, cette décision doit toujours être admise, » aussi, loin de s'opposer aux conciles, ils les convoquaient.

Si les évêques, les catholicos et les patriarches dé-

տրիարգք, Հռոմայու պապէն կախումն ունին, եւ անոր յատուկ իշխանութեան տակն են, եւ անոր հնազանդիլ կըպարտաւորին յամենայնի, եւ իրենք չեն բացարձակ հովիւ եւ առաջնորդ եւ դատաւոր իւրաքանչիւր եկեղեցւոյ, եւ չունին իրաւաբանութիւն եւ ազատ իշխանութիւն վճռելոյ, սահմանելոյ, եւ բացորոշելոյ, ինչու համար ընդհանուր ժողովներուն մէջը վճիռ կտրէին, սահման կըդնէին, հաստատութիւն կուտային, եւ *խմզա* դրած ատենին այսպէս կըգրէին. « Ես *այս անուն* եպիսկոպոս՝ սահմանեալ ստորագրեցի. կամ ես *այս անուն* եպիսկոպոս հաստատեալ ստորագրեցի : » *Իղէ* պէտք էր որ այսպէս *խմզա* դնէին. « Ես այս անուն եպիսկոպոս՝ Հռոմայու պապին վճռոյն հնազանդեալ՝ ստորագրեցի : Ես *այս անուն* եպիսկոպոս՝ Հռոմայու պապին վճռոյն հաւանեալ ստորագրեցի : » Ապա անժխտելի ճըշմարտութիւն է եղեր Փէշտիմալճեանին խօսքը, թէ « Վճիռք պապին ոչ այնչափ են ընդունելի, մինչեւ հաւանութիւն եկեղեցւոյ ի վերայ գայ : »

Ուստի ասէ սուրբն Օգոստինոս. « Ես ոչ հաւատայի սուրբ գրոց, եթէ ոչ էր հաստատեալ այն եկեղեցւոյ : » Գրէ եւ Հաբերտ վարդապետ յաստուածաբանութեան. « Առ եկեղեցին վերաբերին ընդհանուր ժողովք, զի զբովանդակ եկեղեցին յանդիման առնեն, եւ վճիռք քահանայապետից՝ յորժամ հաւանութիւն եկեղեցւոյ ի վերայ գայ : » Այս բան Հաբերտի գրեթէ նոյն է ըստ բառից եւ ըստ իմաստից՝ Փէշտիմալճեանին խօսքին հետ :

Հիմա նայինք ով է գրեր « Ծուռ դատողութեամբ » արդեօք Փէշտիմալճեանը, եթէ այդ տգէտ եւ հակառակասէր գոլէճցին :

Կնիք բանիս ըլլայ յայտարարութիւնը գաղղիական եկեղեցւոյն՝ որ ըրաւ 1682 ամին այսպէս. « Վճիռք պապին ոչ են աննորոգելի . այլ յայնժամ ոչ նորոգին՝ յորժամ հաստատեալ է հաւանութեամբ ընդհանուր եկեղեցւոյ : »

Ի Տասներորդ մասին կըգրէ այսպէս. « Ինչ կերպ խնդրոյ վրայ ըլլայ թող ըլլայ . երբոր փափը իր կարտինալօքը կըքննէ ու կըվճռէ, միշտ ընդունելի է իր վճիռը իբրեւ ի Քրիստոսէ. եւ այն վճիռը չընդունողը՝ անհնազանդ է աթոռոյն եւ հերետիկոս կըսեպուի : » Ապաքէն մինչեւ հիմա ըսածներէս *մալիւմ* եղաւ որ փափին յատուկ վճիռը որ միայն իր կարտինալօքն է ըրեր՝ աննորոգելի չէ, եւ առանց հաւանութեան ընդհանուր եկեղեցւոյ հարկ չէ դրուեր ամենեցուն որ միշտ ընդունին. եւ՛անոնք որ բաւական պատճառ ցոյց

pendent du pape de Rome et sont sous sa domination immédiate, s'ils lui doivent en tout obéissance et ne sont pas les pasteurs, les guides, les juges absolus de chaque église et n'ont pas le libre pouvoir de rendre des sentences, d'établir et décider, pourquoi donc dans les conciles œcuméniques rendaient-ils des sentences, imposaient-ils des limites, appuyaient-ils les décisions et en signant écrivaient-ils? « Moi, (le nom), évêque, j'ai établi et signé; ou : Moi, (le nom), évêque, j'ai décidé et signé, » tandis qu'ils auraient dû signer ainsi : « Moi, (le nom), évêque, obéissant aux décisions du pape de Rome, j'ai signé ; ou : Moi, (le nom), évêque, approuvant les décisions du pape de Rome, j'ai signé.» Était-ce donc une vérité irréfutable celle qu'a avancée Pechdimaldjian? « Les sentences du pape ne sont admissibles qu'après avoir été ratifiées par l'Eglise.»

Ainsi, dit saint Augustin: « Moi, je ne croirais pas à l'Ecriture sainte, si elle n'était approuvée par l'Eglise. » Et Habert (Louis), docteur en Sorbonne, dans sa théologie : « Les conciles œcuméniques appartiennent à l'Eglise, car ils représentent toute l'Eglise et les sentences des pontifes, en tant que l'Église les ratifie. » C'est à peu près le sens et les paroles de Pechdimaldjian.

Voyons maintenant d'où vient le faux jugement : de Pechdimaldjian ou de ce propagandiste ignorant et querelleur?

Pour dernière conclusion, je citerai les paroles de l'Eglise de France en 1682 : « Les sentences du pape peuvent être revues ; dans un seul cas on ne peut rien y changer : c'est quand elles sont établies d'après le consentement de l'Eglise universelle.

Dans la dixième partie il dit : « Sur quelque question que ce soit, quand le pape, de concert avec ses cardinaux, après examen, a pris une décision, toujours sa décision doit être acceptée comme celle du Christ; et quiconque la rejette, désobéissant ainsi au Saint-Siége, est considéré comme hérétique. » Mais assurément de tout ce que je viens d'avancer il résulte clairement qu'une décision prise par le pape, assisté de ses cardinaux seulement, peut-être modifiée, et que du moment qu'elle n'a pas été confirmée par l'Église univer-

տալով կըհրաժարեն, եւ չեն ընդունիր նէ, հերետիկոս չեն սեպուիր : Նաեւ շատ Հռոմայու փափեր իրենց կարտինալօքն վճիռներ հանեցին, եւ ետքի եկող փափերը այն վճիռները չընդունեցին. միթէ այն ետքի եկող փափերը հերետիկոս կըսեպուին: Վոնիփակիոս Ը պապը իր կարտինալօքը շատ կանոններ եւ վճիռներ սահմանեց որ կըսուին *Տէֆրէքթայէ*. եւ սակայն Կղեմէս Ե պապը զայն վճիռները չընդունեց. այլ եւ յամին 1305 թուղթ մը հանեց, եւ զՎոնիփակիոս փափը ՀԵՐԵՏԻԿՈՍ *սէյի* դատապարտեց :

Կղեմէս Ա. փափը, որ նստաւ 67 ամին Քրիստոսի, վճռով հաստատեց թէ դրոշմին խորհուրդը մկրտութեան հետ տրուի : Որմիզդէս պապը վճռով հաստատեց թէ ի հաղորդութեան պատարագին սրբազան հացէն եւ բաժակէն ժողովուրդեանը տրուի : Գրիգոր Թ պապը Վիկորնիոյ ժողովոյն սահմանադրութեանը պէս՝ ինքն ալ վճռով, հաստատեց՝ թէ ի մկրտութեան իրեք ընկղմումն ըլլայ. որ մինչեւ ի ԺԳ դարը այնպէս կընէին : *Տահա* ասանկ ո՛ եւ իցէ *մասլահաթի* եւ խնդրոյ վրայ շատ վճիռներ եղեր է Հռոմայի աթոռէն իր կարտինալաց հաւանութեամբն, որ հիմա նոյն Հռոմայի եկեղեցին այս վճիռներուն չհնազանդիրկոր, եւ ոչ բնաւ ի գործ կըդնէկոր. ուրեմն այս գոյէճցի աստուածաբաններուն բամծներուն *կիօրէ*, այժմեայն Հռոմայի եկեղեցին անհնազանդ եւ հերետիկոս կըսեպուի : Եւ այս է անտանելի, եւ ոչ ոք յուղղափառաց ընդունի՝ թէ « Դժոխային ուժը չկրցածը գոյէճցիք կրցան. » զընդհանուր եկեղեցին Քրիստոսի յաղթահարել եւ հերետիկոս կացուցանել. ինքնահնար եւ մոլորական նախադասութիւն մի, որ իբրեւ ի հաւատոց պարտաւորիչ վճիռ *սէյի* կըբանեցընեն :

Ապա կըմնայ ըսել՝ եթէ Հռոմայի աթոռը իր կարտինալօքը խնդրոյ մը վրայ վճիռ կտրեն նէ, եթէ Սպանեօլք, կամ Ֆռանսըզք կամ Նեմցէք, կամ Լեհք, կամ ո՛ր եւ իցէ Եւրոպացի Քրիստոնեայք, որ փափին յատուկ պատրիարգութեան տակն են, նոյն վճիռն իրենց տեղւոյն, կամ ժամանակին, կամ վիճակին, կամ քաղաքական կացութեանը չյարմարելոյն բան բաւական ունենան եւ չընդունին նէ, հերետիկոս կամ հերձուածող չեն սեպուիր, այլ ընդհանրական ժողովոց սահմանները պահելովնին՝ տակաւին ճշմարիտ հաւատացեալ եւ ուղղափառ կըսեպուին :

Ահա Ֆռանկըզաց եկեղեցին Տրիդենտեան ժողովոյն շատ սահմանները մինչեւ ցայսօր ընդու-

selle, on est libre de ne pas l'accepter. Ainsi plusieurs papes ont avec leurs cardinaux promulgué des décrets que les papes suivants ont rejetés. Ces papes, leurs successeurs sont-ils pour cela tenus pour hérétiques? Boniface VIII avec ses cardinaux *a rendu plusieurs ordonnances et établi plusieurs règlements* connus sous le nom de *Décrétales*, et cependant le pape Clément V ne les a pas reconnus; bien plus, en 1305, il a publié une bulle condamnant le pape Boniface VIII comme HÉRÉTIQUE.

Clément Ier qui occupa le siége de Rome l'an 67 de Jésus-Christ, ordonna de conférer le sacrement de Confirmation avec le Baptême. Le pape Hormisdas décida que dans le sacrement de l'Eucharistie l'on donnerait à la fois au peuple le pain et le vin consacrés. Le pape Grégoire IX, suivant le décret du concile de Vigornia, a déclaré que *trois immersions étaient nécessaires* pour rendre le baptême valide, et cette coutume a été suivie jusqu'au XIIIe siècle. Bien d'autres décisions, sur des questions de toute nature, ont été prises par les papes avec le consentement de leurs cardinaux, auxquelles l'Église de Rome n'obéit plus aujourd'hui, et qu'elle n'exécute en aucune manière. D'après les propres paroles de ces théologiens propagandistes, l'Église actuelle de Rome est donc rebelle à la foi et hérétique? Il est vraiment odieux d'admettre, et tous les catholiques repousseront cette proposition, que les propagandistes aient réussi où la force de l'enfer avait échoué, c'est-à-dire : à prévaloir contre l'Église universelle du Christ et à la rendre hérétique. C'est une hypothèse fausse et erronnée qu'il avance comme article de foi.

Il nous reste à dire que, le siége de Rome avec ses cardinaux ayant décidé une question, si les Espagnols, les Français, les Allemands ou les Polonais ou n'importe quels chrétiens d'Europe soumis à la juridiction immédiate du pape refusent de l'admettre, comme étant en opposition avec les usages du temps, de leur pays ou opposée à leur condition et à leur État civil, ils ne doivent pas pour cela être considérés comme hérétiques ou schismatiques. En observant les institutions des conciles œcuméniques, ils ne cesseront pas d'être toujours vrais fidèles et vrais catholiques.

Ainsi l'Église de France a rejeté jusqu'à ce jour la plupart des décrets du concile de Trente, et

նած չեն. *չաֆին* հերետիկոս չեղան, եւ Հռոմայու աթոռը ուղղափառ կըսեպէ զեկեղեցին Ֆռանկըզաց : Ապա ինչո՞ն *իյսիգա* արեւելեան քրիստոնեայ ազգերը, որ փափին յատուկ պատրիարգութեան տակը չեն, ի սկզբանէ անտի իրենց ազգին սեպհական պատրիարգ եւ կաթողիկոս եւ արտօնութիւն եւ իրաւասութիւն ունին, երբ զայն վճիռները՝ որ յատկապէս Հռոմայու աթոռը իր կարծիքովը ըրեր է, իրենց սովորական ծէսին կամ հինուց ունեցած արտօնութեանը, կամ քաղաքական վիճակին անյարմար ըլլալուն՝ բան բաւական ունենան եւ չընդունին նէ, հերետիկոս պիտի սեպուին. միթէ բաւական չէ՞ զիրենք ուղղափառ կացուցանել՝ ընդհանրական ժողովոց հաւատոյ սահմանները, զոր ունին ամբողջ, եւ միշտ հաստատուն կըպահեն : Ապա ոչ բնաւ հերետիկոս կրնայ սեպուիլ Հայոց ազգը որ ի սուրբ Լուսաւորչէ անտի պատրիարքական իշխանութիւն եւ առանձնաշնորհութիւն եւ իրաւունք ունի, որ սուրբ Սեղբեստրոս պապը ժողովով եպիսկոպոսաց ընելով՝ մշտնջենաւորապէս տուաւ անջրելի դաշամբք. որ նոյն դաշինքը կընդունիմ *ըսէր* այդ գոլէճցին կըպարծենայ : Նաեւ Հայոց եկեղեցին հաստատուն եւ անփոփոխ կըպահէ հաւատոյ սահմանները, որ ի տիեզերական ժողովոց կաթողիկէ եկեղեցւոյ աւանդեցաւ : Ուստի խիստ զարմացման արժանի է՝ թէ ինչպէս կըհամարձակի մէկ ասանկ գոլէճցի մը առ ամէն կերպ վճիռս հռոմէական աթոռոյն այսպիսի մշտենջենաւոր հնազանդութիւն եւ ընդունելութիւն պահանջել յո՛ եւ իցէ ազգէ ընդ պարտաւորութեամբ հերետիկոսութեան. որ սրբազան փափը այդպիսի հնազանդութիւն չպահանջեր, ոչ միայն յարեւելեան ազգաց, այլ նաեւ իր յատուկ պատրիարգութեան տակը եղած ազգերէն :

cependant elle n'est pas hérétique, et le siége de Rome la considère toujours comme catholique. Pourquoi donc regarder comme hérétiques les nations chrétiennes de l'Orient qui, loin d'être sous la juridiction directe du pape, ont obtenu en particulier, dès le principe, des patriarches et des catholicos, ont joui de juridictions et de priviléges spéciaux, quand elles pensent avec raison que les décisions personnelles du siége de Rome sont contraires à leurs rites, aux priviléges qu'elles possèdent depuis les temps les plus reculés ou à leur constitution civile et que dès lors elles ne veulent pas les admettre ? Ne leur suffit-il pas pour rester catholiques d'observer les articles de foi des conciles œcuméniques qu'elles possèdent dans toute leur intégrité et qu'elles observent invariablement? L'Église arménienne non plus ne peut donc jamais être considérée comme hérétique, elle qui possède depuis saint Grégoire l'Illuminateur le pouvoir patriarcal, les droits et priviléges que le pape saint Sylvestre lui a conférés á jamais par un contrat inviolable en présence des évêques réunis en concile, contrat que ce propagandiste ose se vanter d'admettre. En outre l'Église arménienne pratique dans toute leur pureté les articles de foi imposés par les conciles œcuméniques á l'Église catholique. Il est donc bien surprenant qu'un propagandiste vienne imposer, sous peine d'hérésie, à n'importe qu'elle nation, une obéissance absolue, une soumission perpétuelle aux décisions du siége de Rome, quand Sa Sainteté elle même, loin d'imposer cette obéissance aveugle aux nations de l'Orient, ne la demande même pas à celles qui sont placées sous sa propre juridiction.

ԱՌԱԾՔ

Ձախորդութեան մէջ բնաւ մի՛ յուսահատիր. օր մը չէ նէ օր մը բախտին մէկ ժպիտը կհասնի, տրտմութիւններդ կփարատէ :

Քանի՛ քանի անգամ մահաշունչ բուռն քամիները հեզասիւք զեփիւռին առջեւը խոնարհեցան :

Քանի՛ քանի անգամ ահագին ամպերը փարատած են առանց կաթիլ մը անձրեւ իջեցընելու :

Քանի՛ քանի անգամ եւ ոչ բոց ելած է այն ծուխէն, ուսկից ելլելու կըակը զմեզ կսարսափեցըներ :

Ուրեմն ձախորդութեան մէջ համբերէ. ժամանակը հայր է օգնելեաց :

Աստուծոյ ողորմութենէն այնչափ բարիք սպասէ զօրս եւ ոչ կարող ես համբել :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՏՃԱՌՔ

ՎԵՐԱԴԱՐՁԻ

ԵՐԻՑ ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՑ ՀԱՅՈՑ

(*Շարունակութիւն*, Տես էջ 149.)

ԺԲ.

Ահա այսպիսի եւ այսքան հայրագութ սիրով եւ օրհնութեամբ ընդունեցաւ զմեզ Կոստանդնուպօլսոյ Ամենապատիւ Պատրիարքը՝ ազգային հոգեւորական ժողովոյն հանդերձ։ Վասնզի հասկըցաւ սրտերնուս ուղղութիւնը եւ գործերնուս կանոնաւորութիւնը, եւ հաստատեց զմեզ այն աներկմիտ վըստահութեան մէջ՝ զոր պարտք կճանչնայինք ունենալ այնպիսի բարեսէր եւ արդարասէր վեհանձն Առաջնորդի եւ իր խոհական եւ ազգասէր խորհրդականացը վրայ։

Իսկ թէ մեր բարեպաշտ ու եռանդուն ազգը որ ի Կոստանդնուպօլիս եւ ուրիշ տեղուանք՝ ինչ աստիճանի սիրով եւ ո՛րչափ մեծարանօք ընդունելութիւն ըրաւ այս օրերս (1856) Ամբրոսիոս վարդապետին, — որով եւ միւս երկոցունցս, — աւելի դիւրին է մեզի սրտիւ զգալ եւ խնդութեան արտասուօք փառք տալ Աստուծոյ, եւ սրտանց շնորհակալութիւն շնորհակալութեան վրայ մատուցանել Ազգին, քան թէ բերնով կամ գրով բացատրել։ Եթէ մեր այնչափ անհամար պատուական բարերարաց համեստութիւնը արգելք չըլլար մեզի, հիմակուընէ անոնց գեր գլխաւորներուն անմոռանալի անունները կուզէինք հրատարակել, եւ ամենայն ազգասէր սրտերը հրաւիրել որ մեզի հետ զովեն եւ օրհնեն զանոնք. յուսանք թէ այն առիթն ալ քիչ ժամանակէն կունենանք, ու մեր երախտագիտութեան պարտքը կերպով մը կկատարենք։ Զայս միայն յիշեցընենք անոնց որ ականատես կամ ականջալուր եղան այն ցնծումներուն ու մեծաշուք հանդէսներուն՝ թէ ո՛չ ապաքէն իրաւցընէ հոգեւորական յաղթանակ մըն էր եղածը ի պարծանս եւ ի մխիթարութիւն Հայաստանեայց սուրբ Եկեղեցւոյ, որ իւր երեք անձնանուէր պաշտօնեաներուն վերադառնալը տեսաւ ի գերութենէ օտարաց, եւ անոնց իւր գիրկը պատսպարուիլը՝ հանդերձ անյեղլի դիտաւորութեամբ որ իւր անմիջական ծառայութեանը մէջ անցընեն իրենց մնացեալ կեանքը։

Քա՛ւ լիցի մեզի մտքերնիս դնել որ իբր թէ ազգերնիս կարօտ էր մեր ո՛ր եւ իցէ սպասաւորութեանը. վասնզի ինչ պիտի ըլլայ երեք հոգւոյ աշխատութիւնը յօգուտ ամբողջ ու բազմաթիւ ազգի մը, երեք հոգւոյ՝ որ իրենց կարողութեան չափաւորութիւնը լաւ ճանչնալէն ի շատ՝ մահկանացու եւ վաղանցիկ ըլլալնին ալ երբեք կրնան մոռնալ։ Բայց զայս յայտնաբարբառ կքարոզենք թէ մենք մեծապէս կարօտ էինք եւ ենք Ազգիս մեծ մասին կարեկցութեանը, համակրութեանը, ներողամտութեանը, սիրոյն եւ վստահութեանը. ուստի եւ անպատմելի է այն մխիթարութիւնն որ կզգամք սրտերնուս մէջ՝ քանի որ այս կարօտութիւնը լցուելու վրայ կտեսնեմք. մանաւանդզի անով իրաւունք մը կունենամք յուսալու որ այսուհետեւ ալ երբ Աստուծոյ շնորհիւը եւ ազգիս ձեռնտուութեամբը փոքրիկ ծառայութիւն մըն ալ ընեմք իրեն՝ մեծի տեղ պիտի անցնի։

ԺԳ.

Յուսամք թէ մինչեւ հիմա ըսուածներէն բարեսէր եւ անկողմնասէր ընթերցողները հասկըցան ըստ բաւականին մեր ըրած գործողութեան պատճառները, ու սրտերնին հանգչեցաւ։ Եւ սակայն ո՛րչափ որ գործողութիւն մը մեծ երեւնայ, այնչափ ալ պատճառներուն ոյժը յստակ կերպով հասկընալը դժուար կըլլայ. անոր համար տարակոյս չկայ թէ դարձեալ պիտի ունենամք ամէն կարգի եւ ամէն աստիճանի մարդկանց մէջ ալ մեր գործողութիւնը պարսաւողներ ու մեղադրողներ. Ո՛րը մեր գործողութիւնը պիտի բամբասէ՝ չարաչար դատելով զբարին. ո՛րը դիտաւորութիւննիս վար պիտի զարնէ՝ իւր անձնական մտածմունքներէն չափելով. որը խորագիտութիւն պիտի համարի խօսքերնուս չհաւատալը, որը ինքնիրեն պարտք մը պիտի սեպէ մեր ամէն մէկ խօսքին ու քայլափոխին մէջ անհաստատութեան շուք մը փնտռելը. որը պիտի ըսէ թէ լոկ բռնական տեղափոխութիւն մըն է ըրածնիս՝ եւ ոչ թէ կամաւորական եւ խորհրդածեալ գործողութիւն. որն ալ թէ զաղտնորոգայթ հնարք մըն է բանեցուցածնիս, եւ ոչ անկեղծ եւ անխարդախ ազգասիրութիւն։ Ո՞ր մէկն ըսեմ, շահասիրութիւն, փառասիրութիւն, անձնասիրութիւն ասոնք ամէնն ալ վրանիս յարմարցընելէն ետեւ, մէկ խօսքով այս պիտի ըսեն շատը թէ խաբէական ձեւացմունք է ըրածնիս եւ ոչ թէ սրտանց եւ հաստատուն բաժանումն հռովմէականաց առ հասարակ։

Այսպիսի խօսքերու, կարծիքներու, կասկածներու դէմ մէկիկ մէկիկ պատասխան տալը մեծ անպատուութիւն կհամարիմք՝ ոչ միայն մեզի, այլ մանաւանդ մեր պատուական Ազգին այն մեծ ու լուսաւորեալ մասին՝ որ հանդերձ եկեղեցական ու աշխարհական բազմաթիւ մեծամեծներովը այնպիսի սիրալիր եւ անակնկալ ընդունելութիւն ըրաւ մեզի։ Բայց արժան կհամարիմք քանի մը ընդհանուր պատասխաններ ալ անոր համար միայն դնել հոս որ մեր բարեկամները եթէ ուզեն պաշտպանել զմեզ մեր պարսաւողներուն մեղադրութեանցը դէմ՝ ամենեւին դժուարութիւն մը չկրեն։

Եւ նախ զայս կըսեմք. Որպէս զի կարծէինք մենք թէ այսպիսի գործողութիւն մը ընելնէս ետեւ՝ *ամենայն մարդկանցմէ ալ* զովեստի պիտի սպասեմք, ոչ միայն յիմար պիտի ըլլայինք, այլ եւ որ մեծն է՝ Քրիստոսի Տեառն մերոյ սպառնացած սոսկալի վային պիտի սպասէինք. «Վա՜յ ձեզ յորժամ բարի ասիցեն զձէնջ *ամենայն մարդիկ* (Ղուկ Զ, 26)։» Ոչ. Քրիստոսի ճամբան բռնել ուզող անձնուրաց մարդը, ճշմարտութեան համար կեանքը դնող մարդը, չկրնար ուզել որ ամէն մարդու ալ հաճոյ ըլլայ։ Ահա ինքն իսկ երանելին Պօղոս, որ *ըստ ամենայնի ամենայն եղեւ* զի զամենեսեան շահեսցի ի Քրիստոս, կվկայէ յայտնապէս ու կըսէ. «Եթէ տակաւին մարդկան հաճոյ լինէի, ապա Քրիստոսի ծառայ ոչ էի։ (Գաղատ Ա, 10)» Հապա ո՛ւր թողունք այն կտորն ալ որ ազգերնուս դժբաղդութենէն՝ իր մէջ գտնուած բաժանմունքներն ու կուսակցութիւնները այնչափ շատ ու տեսակ տեսակ են՝ որ անոնցմէ մէկուն կամ մէկալին կամ երկուքին ու երեքին միանգամայն հաճոյ եղող մարդն ալ հարկ է որ միւս կուսակցութիւններուն անհաճոյ ըլլայ։ Այս մասնաւոր պարագան էր որ ստիպեց զմեզ կարգէ դուրս զգուշաւորութեամբ մը շարժելու, եւ մեր որոշմունքը գաղտնութեան մը մէջ պահելու առջի բերան նաեւ քանի մը բարեսէր անձինքներէ՝ մինչեւ որ վերոգրեալ պատրիարքական վկայագրովը հաստատուեցաւ վիճակնիս։ Ուստի զարմանք ալ չէր որ Գաբրիէլ վարդապետը՝ մինչդեռ տակաւին չէր մտած ընդ հովանաւորութեամբ սրբազան Պատրիարքին Կոստանդնուպօլսոյ՝ Փարիզու մէջ Լատինացւոց եկեղեցին կերթար պատարագ մատուցանելու կիրակի եւ տօն օրերը՝ որպէս յառաջ. իսկ երբոր հեռագրական նամակով իմացաւ վկայագրին ելլելը՝ մէ-

կէն դադրեցաւ օտար եկեղեցի երթալէն ու խառն ծիսով պատարագելէն :

Այսչափ ճշդութեամբ հասկըցեր ենք ահա որ այսպիսի գործողութեան մը *ամենուն* հաճոյանալը՝ կարելի բան չէ, մանաւանդ մեր ազգին մէջ : Եւ սակայն մեծ մխիթարութիւն է մեզի որ զմեզ գովողներն են առ հասարակ աննախանձ եւ ազգասէր եղբարք մեր. իսկ պարսաւողներն *ընդհանրապէս* օտարք կամ օտարացեալք եւ օտարացուցիչք ազգին . գովողներն որ մեծարողներն անոնք՝ որ զուցէ ոչ միայն երեւելի ծառայութիւն մըն ալ չեն տեսեր մեզմէ, այլ եւ ատեն ատեն իրենց հակառակորդ կարծեր են. իսկ պարսաւողներն անոնք միայն՝ որ տարիներով ու շատ տարիներով մեր հաւատարիմ ծառայութիւնը վայելեր են զանազան եղանակաւ, եւ երբ ներելի է յիշեցընելը՝ թերեւս բստ իմիք իմիք նաեւ պարծեցեր են մեզմով:

ԺԴ.

Սակայն չըլլայ թէ այսպիսի ընդհանուր խօսքերով փախուստ տուածի պէս մը երեւնանք մեր պարսաւողներուն առջեւը : Հետերնիս կառնունք ուրեմն մեր ազգասէր բարեկամներն ու կհարցընենք մեր հակառակորդներուն, — անոնց մէջ ալ այն մասին միայն որ միտքը դրած է թէ ազատ է ինքը ամեն տեսակ կուսակցութեան հոգիէ, հնացեալ ատելութենէ, կոյր նախանձայուզութենէ, ազխատական նախապաշարմունքէ ու ձր եւ իցէ պղտորիչ կիրքերէ. — ինչ ունին արդեօք ըսելիք այս մեր բռնած ճամբուն դէմ՝ վերոյիշեալ պատճառները յսելէն ու հասկընալէն ետեւ : — Թերեւս մէկ բան մը միայն՝ որ շատին աչքին առջեւը զօրաւոր ճշմարտութիւն ու անհակառակելի վճիռ կկարծուի . այսինքն թէ « Հաւատափոխութիւնը գէշ բան է : » — Իրաւցընէ գեղեցիկ եւ ճշմարիտ վճիռ, բայց երբ ճշմարիտ . երբ որ մէկը *ուղիղ* հաւատքը թողու եւ *մոլար* հաւատք մը ընդունի : Ըսել է թէ այդ բսողը միտքը դրած է թէ Հայոց հաւատքը *մոլար* է եւ Հռովմայեցւոցը միայն *ուղիղ*, եւ մենք ուղիղը մոլարին հետ փոխեր եմք : Եւ որովհետեւ այս խօսքին հիմը սխալ է, այն վճիռն ալ մեզի ամենեւին չյարմարիր :

Դարձեալ, Հաւատափոխութիւնը գէշ բան է ըսելով զմեզ պարսաւողները մէյմընալ անոնք կրնան ըլլալ որ իրենց աչքին առջեւը ամեն հաւատք նոյն է, ամեն հաւատք ալ աղէկ է. բայց փոխանակ հետեւցընելու այս իրենց կարծիքէն թէ ուրեմն մէկ *աղեկ* հաւատք մը ձգելն ու ուրիշ *աղեկ* հաւատք մը առնուլը վնաս չունի, կսնդեն թէ հաւատք փոխելը գէշ բան է. որով կասկած կուտան իրաւամբ՝ թէ իրենք կամ անտարբերեայ են բոլորովին, եւ կամ՝ որ զրեթէ նոյն է՝ ամենեւին հաւատք մը չունին : Ասպա ուրեմն այդ վճիռը անոնց բերնէն ալ ելած ատենը ոյժ չունի մեր խնդրոյն դէմ :

Բայց թերեւս գտնուին նաեւ այնպիսի բարեմիտ անձինք որ ըսեն թէ հաւատափոխութիւն չէ *sh* ինչ է ըրածնիդ որ *կաթոլիկութիւնը* թողուցիք ու *հայ* եղաք : Այս բսողին հետ չենք ուզեր ամեն անգամ, եւ մանաւանդ այս պարագայիս մէջ, սովորական դարձած ճշմարտութիւնը կրկնել՝ թէ *կաթոլիկութիւնը* հաւատք է, իսկ *հայութիւնը* ազգ եւ ազգութիւն. հապա ռամկական զրուցուածքը բստ ռամկաց առնելով՝ կհարցընեմք. Կաթոլիկութիւնն ու հայութիւնը ինչով կտարբերին իրարմէ : Եթէ պատասխան տայ (ինչպէս որ պարտական է պատասխանելու) թէ գլխաւորապէս ասով կտարբերին իրարմէ Հայն ու Կաթոլիկն որ Հայը իր Կաթուղիկոսը միայն կճանչնայ իր եկեղեցւոյն գլուխ, եւ անոր կհնազանդի, իսկ Կաթոլիկը Հռովմայ Պապը կդաւանի գլուխ ամենայն եկեղեցեաց, եւ անոր հրամաններուն կհպատակի, — Այս պատասխանս կուտանք իրեն . Որովհետեւ մեր հարքն ու նախահարքը Հայ էին նաեւ բստ այսմ մասին, ու վերջին ժամանակները *կաթոլիկ* եղեր են, ոչ ապաքէն երբ *հաւատափոխութիւն* մը կայ եղած՝ անոնք են ընողները , իսկ մենք վերադառնալով իդաւանութիւն նախնեաց մերոց՝ անոնցմէ ոմանց ըրած փոփոխութիւնը շտկած կըլլամք : Սակայն այս բացատրութիւններէն ետքն ալ երբ մեր ըրածը իբրեւ *հաւատափոխութիւն* պախարակուի, վճռը համառօտելու մտքով կհաստատեմք թէ մեր մտաց համոզումը նոյն էր խնդրանէ հետէ՝ ինչ որ է նաեւ հիմա. այսինքն թէ

Նախ՝ Հայաստանեայց սուրբ Եկեղեցւոյ վարդապետութիւնը ուղղափառական է՝ համաձայն ըլլալով վարդապետութեան միայնոյ սուրբ կաթուղիկէ եւ առաքելական Եկեղեցւոյն Քրիստոսի , որ ոչ թէ Հռովմայ եկեղեցին է *միայն*, այլ եւ ամենայն եկեղեցիք ուղղափառաց : Ուստի եւ.

Երկրորդ , Հայոց ազգը ոչ *հերետիկոս* կրնայ ըսուիլ եւ ոչ *հերձուածող*, այլ որդի եւ անդամ է կաթուղիկէ կամ ընդհանրական եկեղեցւոյ Քրիստոսի : Ուստի եւ.

Երրորդ, Անիրաւ պահանջմունք է Հռովմայ Պապերուն ըրածը՝ որով կուզեն որ ամենայն եկեղեցիք քրիստոնէից (ընդ որս եւ Հայք) զիրենք ճանչնան *մի միայն* երեւելի գլուխ ընդհանրական Եկեղեցւոյն Քրիստոսի. եւ այն ոչ միայն դասական կարգաւ մը իբրեւ *առաջին խմէջ հաւատարից*, այսինքն կարողիկոսաց եւ պատրիարքաց, այլ եւ իբրեւ գլուխ նոցա եւ հրամանատար, եւս եւ ձեռնադրող եւ կամ գէթ իրենց տրուած իշխանութեամբ մէջ հաստատող : Եւ որովհետեւ Հայոց եկեղեցին ոչ երբեք ճանչցեր է Պապերուն այսպիսի իշխանութիւն ունենալը իր վրայ, այսուհետեւ ալ պարտական չէ ճանչնալու :

ԺԵ.

Կրնայ մէկն հարցընել մեզի, եւ իրաւամբ, թէ ինչո՞ւ համար մինչեւ հիմա յայտնապէս եւ հրապարակաւ չէիք քարոզեր այդ ձեր մտաց համոզմունքը, մանաւանդ թէ երբեմն ատոր հակառակն ալ քարոզելու պէս կերեւնայիք : Պատասխաննիս յայտնի է : Վասնզի անդամ գտնուեր էինք այնպիսի կրօնաւորական Միաբանութեան մը որ թէպէտ սոյնպիսի ազգասիրական եւ ուղիղ սկզբունքներ ունէր, բայց որովհետեւ հռովմէական կաթոլիկ ճանչցուած էր ամենէն, եւ միշտ կուզէր նոյնպէս ճանչցուիլ, կարծես թէ հարկադրուած էր իր սկզբունքը պարտրկելու՝ որպէսզի իր ոսոխներէն չհալածուի ու չքամբասուի . անոր համար չէինք կրնար ուզել որ ըսուի *առանց ստիպողական պատճառի* թէ մենք՝ քանի մը հոգի՝ պատճառ կըլլանք բովանդակ Միաբանութեան գլխացաւութիւն ու հալածանք կրելուն :

Կվկայէր խիղճերնիս թէ այն Միաբանութեան իր ուղիղ սկզբունքը այլ եւ այլ նկատմունքներով պարտըկելը՝ անվայել բան, ու բռնածը անել ճամբայ էր , եւ մեր ազգին ալ օգուտ ընելու տեղը վնաս կընէր. բայց մէկ կողմանէ նոյն Միաբանութեան հանգստութիւնը կամ շահը (յայտնի է թէ չափազանց կողմնասիրութեամբ) աւելի վեր կդնէինք քան թէ ազգային օգուտը. եւ մէկալ կողմանէ յոյս ալ չունենալով որ երկու երեք կամ չորս հոգւոյ արիութիւնը բաւական ըլլայ ամբողջ Միաբանութեան ընթացքը փոխել տալու, կլռէինք համբերութեամբ : Օրինաւոր նաւապետով ու խորհրդականներով՝ կառավարուած նաւ մըն էր Միաբանութիւնը. մէկ երկու նաւավարաց՝ եւս եւ խորհրդականաց՝ պարտքը ինչ կրնար ըլլալ, երբ ոչ իրենց տրուած հրամանները ճշդութեամբ կատարել, գէթ քանի որ յայտնի ու ակներեւ վտանգ չկար նաւաբեկութեան :

Բանը շատ փոխուեցաւ՝ երբոր անցեալ տարուան դիպուածներովը ստիպուեցանք Մխիթարեան միաբանութենէն բոլորովին բաժնուելու. վասնզի այնուհետեւ պատճառ չէր մնար մեր ուղիղ ճանաչմունքը պարտըկելու, եւ օտարազգի առաջնորդաց կուրօրէն հնազանդելով՝ ազգերնիս հեռու պտըտելու :

ԺԶ.

Հասկըցուեցաւ ուրեմն թէ այս մեր վերադարձին չհաւնողներուն մեղադրութիւնները այնպիսի ծանր բաներ չեն որ բաւական ըլլային զմեզ անկէց ետ ձգելու, խափանելու : Ուստի չէինք կրնար մտիկ ընել նաեւ այն բարեմտաց կամ թէ երկչոտաց խօսքերուն որ կուզէին կերպով մը աչքերնիս վախցընել՝

ըսելով թէ «Դուցէ *զայրակղութեան* պատճառ կըլլաք տղխուաց »: Վասնզի գիտէինք թէ այս բանիս մէջ թէ որ *գայթակղութիւն* մը պատահի, *փարիսական գայթակղութիւն* միայն կրնայ ըլլալ, որ *առնալ գայթակղութիւն* ալ կըսուի. որովհետեւ լսողներուն ու տեսնողներուն բանձր տգիտութենէն կամ նաեւ հնացեալ չարութենէն կրնայ առաջ գալ, եւ ոչ թէ մեր գովելի եւ օգտաւէտ գործողութենէն: Այս զանազանութեան ալ օրինակը ապաքէն Քրիստոս Տէրն մեր կուտայ մեզի. որ երբ բարեմիտ աշակերտները ըսին իրեն թէ «Գիտես զի Փարիսեցիքն իբրեւ լուան զբանն՝ գայթակղեցին, » պատասխան տուաւ. « Ամենայն տունկ զոր ոչ տնկեաց Հայրն իմ երկնաւոր՝ խլեսցի.» (*Մատթէոս*. ԺԵ, 12, 13.) այսինքն չեմ կրնար՝ Փարիսեցիները չգայթակղին ըսելով՝ ճշմարտութիւնը չքարոզել, ու անոնց մոլած մարդկային նորաձեւութիւններուն դէմ չպատերազմիլ. թող որչափ կուզեն գայթակղին:

Բայց, — ըսէ մէկը, — այն քու Փարիսեցի ըսածներդ բառական գիտուն ալ են, եւ ժողովրդեան վրայ ազդեցութիւն ունենալով՝ շատին ալ գայթակղութեան պատճառ կրնան ըլլալ: — «Թողէք զնոսա, կպատասխանէ Տէրն մեր. կոյրք են՝ կուրաց առաջնորդ. կոյր կուրի յորժամ առաջնորդէ՝ սխալէ, եւ երկոքին ի խորխորատ անկանին» . (*Անդ*, 14:)

—Երբ այդպէս է, դուք երեւքնիդ ապահով էք արդեօք թէ բռնած ճամբանիդ շիտակ է:

—Մեր ճամբուն շիտակ կամ ծուռ ըլլալուն վրայ կրնայինք տարակուսիլ՝ թէ որ նոր եւ անծանօթ ճամբայ մը բռնէինք. բայց որովհետեւ « *առաջնորդ հաւատոյ եւ զուարթունս անձանց մերոց* » ունիմք մեր սուրբ նախնիները, այսինքն զմեծն Գրիգոր եւ իւր երանելի որդիքն ու թոռունքն, զսուրբն Ներսէս, զսուրբն Սահակ եւ զՄեսրոպ, զերանաշնորհ Թարգմանիչս եւ անոնց հետեւողները՝ մինչեւ ի մեծն Խոսրով, ի Նարեկացին Գրիգոր, յԻմաստասէրն Յովհաննէս, ի Շնորհալին Ներսէս, ի Լամբրոնացին քաջ, եւ յարժանաւոր յաջորդս նոցա, ամենեւին տարակոյս եւ երկբայութիւն չունիմք որ բռնած ճամբանիս շիտակ է: Մանաւանդ որ գիտեմք թէ այն մեր սուրբ նախապետաց եւ իմաստուն վարդապետաց գրուածքները ուղղափառական ճանչցուած են նաեւ ի Յունաց եւ յԱսորւոց եւ ի Լատինացւոց առ հասարակ, եւ մեր Հայաստանեայցս հնասէր եւ աւանդապահ Եկեղեցին այն սուրբերուն օրերէն մինչեւ հիմա ոչ նոր վարդապետութիւն մը ընդունեց է ի հաւատոյս, եւ ոչ իսկ եկեղեցական բարեկարգութեան ու ժամակարգութեան մէջ նորաձեւութիւն մը ըրեր է ամենեւին, որով եւ իրաւամբ կպարծի ուրիշներուն առջեւը իբրեւ միշտ պատկառելի առաքելական Եկեղեցի: Եւ այս ճշմարտութիւնները հրատարակելու միտք ունիմք Աստուծով քիչ ժամանակէն ընդարձակ եռամսեայ Աստուածաբանութեան մը մէջ, յորում Հաւատք եւ Բարեկարգութիւն եւ Արարողութիւնք Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ անդին խտեղը պիտի բացատրուին:

— Հապա որ մինչեւ հիմա հրատարակած գրքերնուդ մէջ այնպիսի նշաններ տուած էք որ այդ խօսքերուն հակառակ կերեւնան, անոնց ինչ պիտի ըսէք:

— Երբ վերոյիշեալ մեկնութիւնները, եւ խոստացուած Աստուածաբանութեան մէջ տրուելու բացատրութիւնները բաւական չհամարուին այնպիսի կասկածները փարատելու, յայտնի բան է որ պիտի չդանդաղինք առ սէր ճշմարտութեան յետս կոչելու այն խօսքերը որ գրեր ենք կամ պաշարմամբ մտաց, կամ ի հարկեցուցիչ հրամանէ, եւ կամ ի չափազանց հաւատարմութենէ առ քաղաքականութիւն Միաբանութեանն որոյ անդամն էինք (*):

(*) Մասնաւոր կերպով մը ազգասիրաց աչքին զարկած է այս կողմանէ իբրեւ կարօլիկութեան չափազանց պաշտպանութիւն եւ հայութեան պարսաւ՝ վերջին հալածանաց համառօտ պատմութիւնը որ Օսմանեան Պատմութեան Բ հատորին 570 երեսէն մինչեւ 576 երեսը դրուած է: Բայց այն Պատմութեան հեղինակը հարկ կհամարի վասն միայն յիշեցընել թէ այն կտորը իր շարադրածը չէ. այլ երբոր ինքը հրաժարեր էր գրելէն, Պոլսէն Մխիթարեանց մէկը շարադրեր յուղարկեր էր, եւ մեծաւորը պատշաճ տեսեր էր որ Օսմանեան Պատմութեան մէջ ըստ այնմ անցուին այն ցաւալի եւ շատ սրբագրութեանց կարօտ անցքերը: Հայերէն լեզուին հմուտ կարդացողք այն հատուածին շարադրութիւնը երբ ուշադրութեամբ դիտեն՝ մէկէն կիմանան թէ որչափ տարբեր է հեղինակին բուն գրչէն ու շարադրութենէն:

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԶ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ.

Օգոստոսի 14ին Հայկազեան Վարժարանի սրահներուն մէջ անսովոր շարժմունք մը կտեսնուէր: Տարեկան հարցաքննութիւնքն լմննալէն ետեւ՝ աշակերտք այն օրս երաժշտական հանդէս կկատարէին: Բազմաթիւ ժողովականաց մէջ՝ որ փութացան հանդիսակից լինել այս ընտանի խըմբակցութեանը, շատ մը գաղղիացի կտեսնուէին, եւ բազումք յԱզգայնոց որ ի Փարիզ կբնակին եւ կամ յայլեւայլ աշխարհաց, յԱնգղիոյ, ի Գերմանիոյ եւ ի Ռուսիոյ գործոց պատճառաւ հոս կգտնուէին:

Ընդունելութեան դահլիճը աշակերտաց երկասիրութիւններովն էր զարդարուած: Պատերուն ու բազմաթիւ գրասեղաններուն վրայ տղայոց ճարտար նկարներն ու պատկերները ամէն հան-

EXAMEN ANNUEL DU COLLÉGE NATIONAL ARMÉNIEN.

Le 14 août, les salons du Collége national arménien présentaient une animation inaccoutumée. A l'occasion des vacances, les élèves donnaient un concert musical. Aussi à chaque instant on voyait arriver de nombreux invités empressés d'assister à cette réunion de famille. Outre le personnel du Collége, on y remarquait un grand nombre de Français et surtout d'Arméniens tant de Paris que des diverses contrées de l'Europe, d'Angleterre, d'Allemagne et même de Russie.

La salle de réception était décorée uniquement par les travaux des élèves. Des dessins au lavis, au crayon et au pastel ornaient les murs et plusieurs tables disposées à cet effet. Tous ont attiré l'atten-

դիտակտնաց աչքը վրանին կձգէին ու ճանաչողաց վրայ զարմանք կբերէին :

Հանդէսը չորս ժամ քշեց, ու այն միջոցին աշակերտք դաշնակի ու ջութակի վրայ այլեւայլ հատուածներ զարկին ու երգեցին : Զայնական երաժշտութեան մէջ աւելի շատ ծափահարութիւն ընդունեցան *Գուլիէլմոս Թէլի* պարերը, *Ռօպէն տէ Պուա* երգը, ու Խորէն վարդապետին շինած ու սովրեցուցած *Հայկական պատերազմի երգ* մը, *Աղօթքն վասն Հայրենեաց* ու *Անձուկ Հայրենեաց* տաղը : Նոյնպիսի ծափահարութեան արժանացաւ նաեւ Գալֆայեան Ռ. Աննիկ Օրիորդը իր բազմաթիւ հայերէն, գաղղիարէն եւ իտալերէն նուագած երգերովն ու դաշնակի վրայ ցուցուցած յաջողութեամբը, ինչպէս նաեւ գաղղիարէնի, անգղիարէնի ու նկարչութեան մէջ ըրած յառաջադիմութեամբն, եւ արուեստական բազմաշխատ ու ճշմարտանման շինած ծաղիկներովը :

Հանդիսականք առհասարակ զարմացան այն երագ երագ յառաջադիմութեան վրայ՝ զոր այս երկու տարուան Գաղղիա բնակած միջոցիս մէջ ըրած էր մեր Հայկազն մանկտին, զոր մէկ կողմանէ մեր սիրելի աշակերտքն՝ ու միւս կողմանէ Գալֆայեան Ռ. Աննիկ Օրիորդը հոն կներկայացընէին:

Այսչափ քիչ ժամանակուան մէջ տեսնուած յառաջադիմութեան արգասիքը՝ յայտնի կցուցընէ թէ մեր Ազգին մէջ չի են հանճարաւոր միտք . կրթութիւնն է միայն որ կպակսի թէ արանց եւ թէ կանանց : Բաւական է որ երկու սեռն ալ դաստիարակութեան ու հաստատուն կրթութեան օգուտները վայելեն՝ Հայերը պիտի նորէն իրենց գեղեցիկ տեղինստանան քաղաքակրթեալ ազգաց մէջ : Այն խուռն շնորհակալութիւններն զոր ընդունեցանք սոյն օրս մեր սիրելի աշակերտաց վրայ ցուցուցած հայրական սիրոյն վրայ, ու տեսած գեղեցիկ արգասիքնիս՝ մեզի յոյս կուտան որ այն ցանկալի օրը ալ շատ չուշանար :

Բազումք յազգայնոց եւ մանաւանդ հոս գըտնուող Տփխիսեցի եղբարք՝ ոչ միայն խնքնայօրդոր խոստացան մեզ աչքով տեսածնին գրեն, պատմեն ու առհասարակ Հայկազեան Վարժարանիս յարգը ճանչցընել տան, այլ եւ ջանան քիչ ժամանակէ իրենց որդիքն ու եղբարքը մեզի աշակերտութեան յուղարկել : Ազգայնոց այս վստահութեան ու համարման ապացոյցը՝ մեր ծանր աշխատանացն ամենէն գեղեցիկ հատուցմունքն է :

Յուսամք որ աս օրինակին զոր արդէն տուած են Տաճկաստանի լուսաւորեալ Հայկազունք, հե-

tion générale et obtenu les éloges des connaisseurs.

Pendant quatre heures qu'a duré la séance, divers morceaux de musique : piano, violon et chant ont été exécutés par les élèves. Parmi les chants, on a applaudi surtout les chœurs de *Guillaume Tell*, *Robin des Bois*, une *Marche arménienne*, la *Prière pour la patrie* et le *Désir de la patrie*, composés par M. Corène Calfa, et plusieurs chants arméniens, français et italiens, par Mlle Rosa Annitza Calfa, qui avait déjà mérité les plus grandes félicitations pour son habileté remarquable sur le piano, pour ses travaux en français et en anglais, pour ses dessins et une magnifique corbeille de fleurs artificielles d'un travail exquis et d'une vérité frappante.

Tous les assistants ont été étonnés des progrès rapides faits, pendant ces deux années qu'elle a habité la France, par notre jeunesse arménienne dont les deux sexes étaient représentés d'une part par nos élèves, de l'autre par Mlle Rosa-Annitza Calfa.

Nul doute, après les résultats obtenus, que notre nation n'abonde en intelligences d'élite ; la culture seule manque aux hommes comme aux femmes. Dès que les uns et les autres pourront jouir des bienfaits d'une bonne éducation et d'une instruction solide, les Arméniens ne tarderont pas à reprendre leur place parmi les peuples civilisés. Les remerciements dont nous avons été comblés pour les soins que nous accordons à nos chers élèves, et les beaux résultats que nous avons obtenus nous font espérer que cet heureux jour n'est pas éloigné.

Non contents de nous promettre de faire connaître et apprécier notre Collége national, plusieurs de nos compatriotes, ceux de Tiflis surtout, se sont engagés à nous envoyer sous peu leurs fils et leurs frères. Cette preuve de confiance et d'estime est pour nous la plus belle récompense de nos fatigues et de nos veilles.

Espérons que cet exemple, donné déjà par les Arméniens éclairés de Turquie, sera suivi par nos

տեւին եւ Ռուսիոյ եւ ուրիշ տեղի Ազգայինք մեր, եւ տարիէ մը՚կարենամք աւելի բազմաթիւ աշակերտըս հանդիսացնել. եւ ինչպէս այսօրուան օրս՚ այն ատենն ալ կարենամք մեր աշակերտօքը պարծիլ, ու այն համարմամբը՚զոր իսկրտս օտարաց ազդեն մեր սիրելի Ազգին վրայ: Դնեմքհոս ամէն մէկ ուսմանց մէջ քաջագոյն գտնուող ու մրցանակի արժանի եղող մեր աշակերտացն անուանքը, իփառս նոցա, իմխիթարութիւն ծնողացն եւ ազգականաց եւ իյորդոր նմանութեան ընկերաց նոցա եւ այլոց հայկազն պատանեաց:

compatriotes de Russie et de tous les pays, et que dans un an à pareille époque nous pourrons présenter un nombre plus considérable d'élèves et, comme aujourd'hui, être fiers de leurs progrès et de l'estime qu'ils inspireront aux étrangers pour notre chère nation arménienne. Nous donnons ci-dessous, le nom de ceux de nos élèves qui se sont le plus distingués et ont mérité des prix. Que cette publication soit pour eux un honneur, une cause de joie pour leurs familles, et un stimulant pour leurs camarades et pour notre jeunesse arménienne.

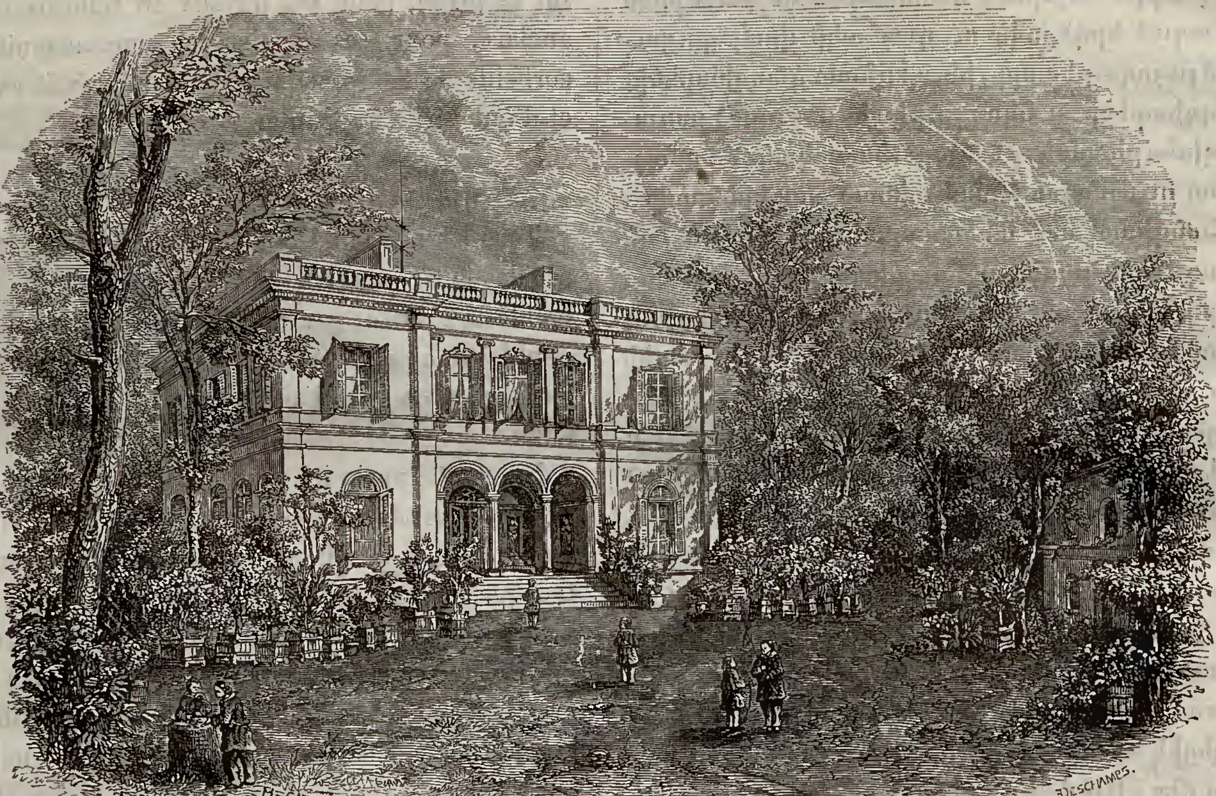

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ. — COLLÉGE NATIONAL ARMÉNIEN, A PARIS.

ՎԱՐՔ ԲԱՐԻՔ ԵՒ ՋԱՆՔ

Մրցանակ Առաջին. Արտաշէս Պըյըզլեան.
" *Էմիլ Ռենոյ
" *Երկրորդ.* Կարապետ Շահպազեան.
" Սեպուհ Տէմիրճիպաշեան.
" *Բըքի Բազիմիր.
" *Օկիւսթ Քառւէ.
" Հոռբերտ Ց. Յարութիւնեան.
" *Երրորդ.* Խաչատուր Տամատեան.
" Ստեփան Ատեախեան.
" Սերովբէ Օտապաշեան.
" Արիստակէս Բեմխաճեան.

Գովելիք. Մկրտիչ Մուրատեան.
" Միքայէլ Մուշեղեան.
" Թադէոս Պէկեան.
" Կարապետ Պարտիզպանեան.
" *Էմիլ Ռխտխւէ.
" *Աղեքսանդր Պոտրոյ.
" Թագւոր Պարտիզպանեան.
" Վահրամ Ճեզայիրլեան.
" Կրօնիդէս Կիւմիւշճեան.
" Դանիէլ Բեմխաճեան.
" Նիկողայոս Բարունակեան.
" Գէորգ Աջնաւորեան.
" Ռուբէն Բեմխաճեան.
" Առաքել Մոմճեան.
" Յովհաննէս Էնկիւրեան.
" Մարտիրոս Մուրատեան.

ՀՐԱՀԱՆԳՔ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՍ Բ.

Մրցանակ Առաջին.	Արիստակէս Բէմխաճեան.
« *Երկրորդ.*	Առաքել Մոմճեան.
«	Ռուբէն Բէմխաճեան.
« *Երրորդ.*	Սերովբէ Օտապաշեան.
Գովելիք.	Կրօնիդէս Կիւմիւշճեան.
«	Յովհաննէս Էնկիւրեան.
«	Վահրամ Ճեզայիրլեան.
«	Մարտիրոս Մուրատեան.
«	Գէորգ Ազնաւորեան.

ԴԱՍ Գ.

Մրցանակ Առաջին.	Հռոբերտ Յ. Յարութիւնեան.
« *Երկրորդ.*	Դանիէլ Բէմխաճեան.
«	Նիկողայոս Բարունակեան.
Գովելի.	Կարապետ Պարտիզպանեան.

ՃԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

ԴԱՍ Ա.

Մրցանակ Առաջին.	Թադէոս Պէկեան.
«	Կարապետ Ճանպազեան.
«	Խաչատուր Տամատեան.
« *Երկրորդ.*	Միքայէլ Մուշեղեան.
«	Ստեփան Աւետիսեան.
« *Երրորդ.*	Թագւոր Պարտիզպանեան.
«	Մկրտիչ Մուրատեան.
«	Արտաշէս Պըյըգլեան.

ԴԱՍ Բ.

Մրցանակ Առաջին.	Արիստակէս Բէմխաճեան.
« *Երկրորդ.*	Առաքել Մոմճեան.
«	Ռուբէն Բէմխաճեան.
«	Կրօնիդէս Կիւմիւշճեան.
« *Երրորդ.*	Վահրամ Ճեզայիրլեան.
«	Սերովբէ Օտապաշեան.
Գովելիք.	Մարտիրոս Մուրատեան.
«	Յովհաննէս Էնկիւրեան.
«	Գէորգ Ազնաւորեան.

ԳԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

ԴԱՍ Ա.

Մրցանակ Առաջին.	Կարապետ Ճանպազեան.
« *Երկրորդ.*	Թագւոր Պարտիզպանեան.
« *Երրորդ.*	Արտաշէս Պըյըգլեան.
Գովելիք.	Թադէոս Պէկեան.
«	Ստեփան Աւետիսեան,
«	Մկրտիչ Մուրատեան.
«	Խաչատուր Տամատեան.
«	Միքայէլ Մուշեղեան.

ԴԱՍ Բ.

Մրցանակ Առաջին.	Մարտիրոս Մուրատեան.
«	Սերովբէ Օտապաշեան.
« *Երկրորդ.*	Առաքել Մոմճեան.
« *Երրորդ.*	Ռուբէն Բէմխաճեան.
Գովելիք.	Կրօնիդէս Կիւմիւշճեան.
»	Արիստակէս Բէմխաճեան.
«	Վահրամ Ճեզայիրլեան.
«	Յովհաննէս Էնկիւրեան.
«	Գէորգ Ազնաւորեան.

ՀՐԱՀԱՆԳՔ ԳԱՂՂԻԱՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ.

ԴԱՍ Ա.

Մրցանակ Առաջին.	*Օկիւսթ Բառէ.
« *Երկրորդ.*	Արտաշէս Պըյըգլեան.
«	Թադէոս Պէկեան.
Գովելիք.	Թագւոր Պարտիզպանեան.
«	Ստեփան Աւետիսեան.
«	*Էմիլ Ռիտիւէ.

ԴԱՍ Բ.

Մրցանակ Առաջին.	Կարապետ Ճանպազեան.
« *Երկրորդ.*	Հռոբերտ Յ. Յարութիւնեան.
«	Մկրտիչ Մուրատեան.
Գովելիք.	Գէորգ Ազնաւորեան.
«	*Բըքի Բազիմիր.
«	*Աղեքսանդր Պոտրոյ.

ԴԱՍ Գ.

Մրցանակ Առաջին	Խաչատուր Տամատեան.
« *Երկրորդ.*	Մարտիրոս Մուրատեան.
«	Արիստակէս Բէմխաճեան.
Գովելիք.	Ռուբէն Բէմխաճեան.
«	Առաքել Մոմճեան.
«	Կրօնիդէս Կիւմիւշճեան.
«	Յովհաննէս Էնկիւրեան.

ԴԱՍ Դ.

Մրցանակ Առաջին.	Նիկողայոս Բարունակեան.
« *Երկրորդ.*	Վահրամ Ճեզայիրլեան.
«	Սերովբէ Օտապաշեան.
Գովելիք.	Դանիէլ Բէմխաճեան.
«	Կարապետ Պարտիզպանեան.

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹԻՒՆ.

ԴԱՍ Ա.

Մրցանակ Առաջին.	Կարապետ Ճանպազեան.
«	Միքայէլ Մուշեղեան.
« *Երկրորդ.*	Հռոբերտ Յ. Յարութիւնեան.
«	Մկրտիչ Մուրատեան.
Գովելիք.	*Բըքի Բազիմիր.
«	Գէորգ Ազնաւորեան.
«	*Աղեքսանդր Պոտրոյ.

ԴԱՍ Բ.

Մրցանակ Առաջին.	Խաչատուր Տամատեան.
« *Երկրորդ.*	Ռուբէն Բէմխաճեան.
«	Մարտիրոս Մուրատեան.
«	Արիստակէս Բէմխաճեան.
Գովելիք.	Կրօնիդէս Կիւմիւշճեան.
«	Առաքել Մոմճեան.
«	Յովհաննէս Էնկիւրեան.

ԶԱՏՈՒԱԾՔ.

ԴԱՍ Ա.

Մրցանակ Առաջին.	Միքայէլ Մուշեղեան.
«	Կարապետ Ճանպազեան.
« *Երկրորդ.*	*Բըքի Բազիմիր.

Գովելիք. Հուբերտ Յ. Յարութիւնեան.
« Մկրտիչ Մուրատեան.
« Գէորգ Ազնաւուրեան.
« *Աղեքսանդր Պոտրոյ.

ԴԱՍ Բ.

Մրցանակ Առաջին. Ռուբէն Բեմխաճեան.
« *Երկրորդ.* Մարտիրոս Մուրատեան.
Գովելիք. Կրօնիդես Կիւմիւշճեան.
« Յովհաննէս Էնկիւրեան.
« Առաքել Մոմճեան.

ԴԱՍ Գ.

Մրցանակ Առաջին. Վահրամ Ճէզայիրլեան.
« *Երկրորդ.* Սերովբէ Օտապաշեան.
« Դանիէլ Բեմխաճեան.
Գովելիք. Կարապետ Պարտիզպանեան.
« Նիկողայոս Բարունակեան.

ՀՐԱՀԱՆԳՔ.

ԴԱՍ Ա.

Մրցանակ Առաջին. Թադէոս Պէկեան.
« *Երկրորդ.* *Էմիլ Ռէնոյ.
Գովելիք. *Օկիւսթ Բառէ.
« Արտաշէս Պըյըգլեան.
« Թագւոր Պարտիզպանեան.
« Ստեփան Աւետիսեան.
« *Էմիլ Ռիտիւէ.

ԴԱՍ Բ.

Մրցանակ Առաջին. Միքայէլ Մուշեղեան.
« Կարապետ Շահպազեան.
« *Երկրորդ.* Մկրտիչ Մուրատեան.
« Հուբերտ Յ. Յարութիւնեան.
Գովելիք. *Բըբի Բագիմիր.
« Գէորգ Ազնաւուրեան.
« *Աղեքսանդր Պոտրոյ.

ՇԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

ԴԱՍ Ա.

Մրցանակ Առաջին. *Օկիւսթ Բառէ.
« Արտաշէս Պըյըգլեան.
« *Երկրորդ.* Թագւոր Պարտիզպանեան.
« Ստեփան Աւետիսեան.
« *Երրորդ.* Թադէոս Պէկեան.
« *Էմիլ Ռիտիւէ,

ԴԱՍ Բ.

Մրցանակ Առաջին. Միքայէլ Մուշեղեան.
« *Երկրորդ.* Գէորգ Ազնաւուրեան.
« Կարապետ Շահպազեան.
Գովելիք. Մկրտիչ Մուրատեան.
« *Բըբի Բագիմիր.
« *Աղեքսանդր Պոտրոյ.
« Հուբերտ Յ. Յարութիւնեան.

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ Ի ԳԱՂՂԻԱՐԷՆԷ Ի ՀԱՅ.

Մրցանակ Առաջին. Թադէոս Պէկեան.
« Կարապետ Շահպազեան.
« *Երկրորդ.* Ստեփան Աւետիսեան.
« Միքայէլ Մուշեղեան.

Գովելիք. Թագւոր Պարտիզպանեան.
« Արտաշէս Պըյըգլեան.
« Սեպուհ Տէմիրճիպաշեան.
« Մկրտիչ Մուրատեան.

ՎԵՐԾԱՆՈՒԹԻՒՆ.

ԴԱՍ Ա.

Մրցանակ Առաջին. Առաքել Մոմճեան.
« *Երկրորդ.* Մարտիրոս Մուրատեան.
Գովելիք. Կրօնիդես Կիւմիւշճեան.
« Ռուբէն Բեմխաճեան.
« Խաչատուր Տատեան.
« Արիստակէս Բեմխաճեան.
« Յովհաննէս Էնկիւրեան.

ԴԱՍ Բ.

Մրցանակ Առաջին. Նիկողայոս Բարունակեան.
« *Երկրորդ.* Վահրամ Ճէզայիրլեան.
« Սերովբէ Օտապաշեան.
Գովելիք. Դանիէլ Բեմխաճեան.
« Կարապետ Պարտիզպանեան.

ՀՐԱՀԱՆԳՔ ԱՆԳՂԻԱՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

ՎԵՐԾԱՆՈՒԹԻՒՆ.

ԴԱՍ Ա.

Մրցանակ Առաջին. Արտաշէս Պըյըգլեան.
« *Երկրորդ.* Գէորգ Ազնաւուրեան.
« Հուբերտ Յ. Յարութիւնեան.
Գովելիք. Ստեփան Աւետիսեան.
« *Օկիւսթ Բառէ.

ԴԱՍ Բ.

Մրցանակ Առաջին. Կարապետ Շահպազեան.
« *Երկրորդ.* Մկրտիչ Մուրատեան.
Գովելիք. Թագւոր Պարտիզպանեան.
« *Աղեքսանդր Պոտրոյ.

ԴԱՍ Գ.

Մրցանակ Առաջին. Վահրամ Ճէզայիրլեան.
« *Երկրորդ.* Ռուբէն Բեմխաճեան.
« *Երրորդ.* Կրօնիդես Կիւմիւշճեան.
« Առաքել Մոմճեան.
« *Էմիլ Ռիտիւէ.
Գովելիք. *Էմիլ Ռէնոյ.
« Նիկողայոս Բարունակեան.

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ.

ԴԱՍ Ա.

Մրցանակ Առաջին. Հուբերտ Յ. Յարութիւնեան.
« Արտաշէս Պըյըգլեան.
« *Երկրորդ.* Գէորգ Ազնաւուրեան.
» Ստեփան Աւետիսեան.
Գովելի. *Օկիւսթ Բառէ.

ԴԱՍ Բ.

Մրցանակ Առաջին. Կարապետ Շահպազեան.
« *Երկրորդ.* Մկրտիչ Մուրատեան.
Գովելիք. Թագւոր Պարտիզպանեան.
« *Աղեքսանդր Պոտրոյ.

ԴԱՍ Գ.

Մրցանակ Առաջին. Վահրամ Ճէզայիրլեան.
« Առաքել Մոմճեան.
« *Երկրորդ.* Ռուբէն Բեմխաճեան.
Գովելիք. Կրօնիդէս Կիւմիւշճեան.
« Նիկողայոս Բարունակեան.
« *Էմիլ Ռիտիւէ.

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ՅԱՆԳԼԻԱՐԵՆԷ Ի ԳԱՂՂԻԱՐԷՆ.

Մրցանակ Առաջին. Վահրամ Ճէզայիրլեան.
« *Երկրորդ.* *Էմիլ Ռենոյ.
« Ռուբէն Բեմխաճեան.
Գովելիք. Կրօնիդէս Կիւմիւշճեան.
« Առաքել Մոմճեան.
« *Էմիլ Ռիտիւէ.
« Նիկողայոս Բարունակեան.

ՀՐԱՀԱՆԳՔ ՏԱՃԻԿ ԼԵԶՈՒԻ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ.

ԴԱՍ Ա.

Մրցանակ Առաջին. Սեպուհ Տէմիրճիպաշեան.
« *Երկրորդ.* Միքայէլ Մուշեղեան.
Գովելիք. Սերովբէ Օտապաշեան.
« Մկրտիչ Մուրատեան.

ԴԱՍ Բ.

Մրցանակ Առաջին. Վահրամ Ճէզայիրլեան.
« *Երկրորդ.* Խաչատուր Տամատեան.
« Ստեփան Աւետիսեան.
« Առաքել Մոմճեան.
Գովելիք. Թագւոր Պարտիզպանեան.
« Ռուբէն Բեմխաճեան.

ՇԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Մրցանակ Առաջին. Սեպուհ Տէմիրճիպաշեան.
« Միքայէլ Մուշեղեան.
« *Երկրորդ.* Սերովբէ Օտապաշեան.
« Մկրտիչ Մուրատեան.

ՎԵՐԾԱՆՈՒԹԻՒՆ.

ԴԱՍ Բ.

Մրցանակ Առաջին. Ստեփան Աւետիսեան.
« *Երկրորդ.* Վահրամ Ճէզայիրլեան.
« Խաչատուր Տամատեան.
Գովելիք. Թագւոր Պարտիզպանեան.
« Առաքել Մոմճեան.
« Ռուբէն Բեմխաճեան.
« Մարտիրոս Մուրատեան.

ԴԱՍ Գ.

Մրցանակ Առաջին. Կրօնիդէս Կիւմիւշճեան.
« *Երկրորդ.* Յովհաննէս Էնկիւրեան.
« *Բըբի Բագիմիր.
Գովելիք. Նիկողայոս Բարունակեան.
« Դանիէլ Բեմխաճեան.

ԳԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

ԴԱՍ Ա.

Մրցանակ Առաջին. Սեպուհ Տէմիրճիպաշեան.
« Միքայէլ Մուշեղեան.
« *Երկրորդ.* Սերովբէ Օտապաշեան.
Գովելի. Մկրտիչ Մուրատեան.

ԴԱՍ Բ.

Մրցանակ Առաջին. Խաչատուր Տամատեան.
« Թագւոր Պարտիզպանեան.
« *Երկրորդ.* Վահրամ Ճէզայիրլեան.
« Ստեփան Աւետիսեան.
« *Երրորդ.* Առաքել Մոմճեան.
« Ռուբէն Բեմխաճեան.
« Մարտիրոս Մուրատեան.

ԴԱՍ Գ.

Մրցանակ Առաջին. *Բըբի Բագիմիր.
« Կրօնիդէս Կիւմիւշճեան.
« *Երկրորդ.* Նիկողայոս Բարունակեան.
« Յովհաննէս Էնկիւրեան.
« Դանիէլ Բեմխաճեան.

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

ԴԱՍ Ա.

Մրցանակ Առաջին. Ստեփան Աւետիսեան
« Թադէոս Պէկեան.
« *Երկրորդ.* Խաչիկ Տամատեան.
« Մկրտիչ Մուրատեան.
« Կարապետ Շահպազեան.
« *Երրորդ.* Մարտիրոս Մուրատեան.
« Արտաշէս Պըյըգլեան.
Գովելիք. Թագւոր Պարտիզպանեան.
« Սերովբէ Օտապաշեան.
« Արիստակէս Բեմխաճեան.
« Կրօնիդէս Կիւմիւշճեան.
« Ռուբէն Բեմխաճեան.

ԴԱՍ Բ.

Մրցանակ Առաջին. Վահրամ Ճէզայիրլեան.
« Առաքել Մոմճեան.
« *Երկրորդ.* Կարապետ Պարտիզպանեան.
Գովելիք. Գէորգ Ազնաւորեան.
« Հռոբերտ Յ. Յարութիւնեան.
« Յովհաննէս Էնկիւրեան.
« Նիկողայոս Բարունակեան.
« Դանիէլ Բեմխաճեան,

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԳԱՂՂԻՈՅ

Մրցանակ Առաջին. *Օկիւստ Բուռէ.
« Ստեփան Աւետիսեան.
« *Երկրորդ.* Թադէոս Պէկեան.
Գովելիք. *Բըբի Բագիմիր.
« Թագւոր Պարտիզպանեան.
« Հռոբերտ Յ. Յարութիւնեան.
« Արտաշէս Պըյըգլեան.
« *Էմիլ Ռիտիւէ.

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՍ Ա.

Մրցանակ Առաջին.	*Օկիւսթ Բառէ.
«	Ստեփան Աւետիսեան.
«	Թադէոս Պէկեան.
« *Երկրորդ.*	Հռոբերտ Յ. Յարութիւնեան.
Գովելիք.	Թագւոր Պարտիզպանեան.
«	Մկրտիչ Մուրատեան.
«	*Բըքի Բագիմիր.
«	*Էմիլ Ռիտիւէ.
«	Արտաշէս Պըլըզլեան.

ԴԱՍ Բ.

Մրցանակ Առաջին.	Կարապետ Շահպազեան.
« *Երկրորդ.*	Մարտիրոս Մուրատեան.
Գովելիք.	Գէորգ Ազնաւուրեան.
«	*Աղեքսանդր Պոտրոյ.

ԴԱՍ Գ.

Մրցանակ Առաջին.	Խաչատուր Տամատեան.
«	Վահրամ Ճէզայիրլեան.
« *Երկրորդ.*	Կրօնիդէս Կիւմիւշճեան.
«	Ռուբէն Բէմխաճեան.
Գովելիք.	Յովհաննէս Էնկիւրեան.
«	Առաքել Մոմճեան.
«	Արիստակէս Բէմխաճեան.

ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՍ Ա.

Մրցանակ Առաջին.	Թադէոս Պէկեան.
« *Երկրորդ.*	Արտաշէս Պըլըզլեան.
Գովելիք.	Ստեփան Աւետիսեան.
«	*Օկիւսթ Բառէ.

ԴԱՍ Բ.

Մրցանակ Առաջին.	Կարապետ Շահպազեան.
« *Երկրորդ.*	Հռոբերտ Յ. Յարութիւնեան.
«	Մկրտիչ Մուրատեան.
Գովելիք.	Թագւոր Պարտիզպանեան.
«	Սերովբէ Օտապաշեան.
«	*Էմիլ Ռիտիւէ.
«	*Բըքի Բագիմիր.

ԴԱՍ Գ.

Մրցանակ Առաջին.	Խաչատուր Տամատեան.
«	Արիստակէս Բէմխաճեան.
« *Երկրորդ.*	Վահրամ Ճէզայիրլեան.
«	Կրօնիդէս Կիւմիւշճեան.
« *Երրորդ.*	Ռուբէն Բէմխաճեան.
Գովելիք.	Գէորգ Ազնաւուրեան.
«	*Աղեքսանդր Պոտրոյ.
«	Առաքել Մոմճեան.

ԴԱՍ Դ.

Մրցանակ Առաջին.	Կարապետ Պարտիզպանեան.
« *Երկրորդ.*	Դանիէլ Բէմխաճեան.
Գովելիք.	Մարտիրոս Մուրատեան.
«	Յովհաննէս Էնկիւրեան.
«	Նիկողայոս Բարունակեան.

ՀԱՆՐԱՀԱՇԻՒ

ԴԱՍ Ա.

Մրցանակ Առաջին.	Թադէոս Պէկեան.
« *Երկրորդ.*	Արտաշէս Պըլըզլեան.
«	Ստեփան Աւետիսեան.
Գովելի.	*Օկիւսթ Բառէ.

ԴԱՍ Բ.

Մրցանակ Առաջին.	Կարապետ Շահպազեան.
« *Երկրորդ.*	Հռոբերտ Յ. Յարութիւնեան.
Գովելիք.	Մկրտիչ Մուրատեան.
«	Թագւոր Պարտիզպանեան.
«	*Էմիլ Ռիտիւէ.
«	*Բըքի Բագիմիր.

ԵՐԿՐԱՉԱՓՈՒԹԻՒՆ

Մրցանակ Առաջին.	Թադէոս Պէկեան.
« *Երկրորդ.*	Ստեփան Աւետիսեան.
«	Արտաշէս Պըլըզլեան.
Գովելիք.	*Օկիւսթ Բառէ.
«	Թագւոր Պարտիզպանեան.
«	*Էմիլ Ռիտիւէ.

ԵՌԱՆԿԻՒՆԱՉԱՓՈՒԹԻՒՆ

Մրցանակ Առաջին.	Թադէոս Պէկեան.
« *Երկրորդ.*	Ստեփան Աւետիսեան.
Գովելիք.	Արտաշէս Պըլըզլեան.
«	*Օկիւսթ Բառէ.

ՏԻԵԶԵՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մրցանակ Առաջին.	Թադէոս Պէկեան.
« *Երկրորդ.*	Արտաշէս Պըլըզլեան.

ՄԵՔԵՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մրցանակ Առաջին.	Թադէոս Պէկեան.
« *Երկրորդ.*	Արտաշէս Պըլըզլեան.

ԲՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Մրցանակ Առաջին.	Թադէոս Պէկեան.
« *Երկրորդ.*	Արտաշէս Պըլըզլեան.
«	Ստեփան Աւետիսեան.
Գովելիք.	*Օկիւսթ Բառէ.
«	*Էմիլ Ռիտիւէ.
«	Թագւոր Պարտիզպանեան.

ԳԾԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մրցանակ Առաջին.	Հռոբերտ Յ. Յարութիւնեան.
«	Սերովբէ Օտապաշեան.
« *Երկրորդ.*	*Էմիլ Ռենոյ.
«	Թադէոս Պէկեան.

« *Երրորդ.* Ռուբէն Քեմխաճեան .
« Կարապետ Շահպազեան .
« Յովհաննէս Էնկիւրեան .
Գովելիք. Կրօնիդէս Կիւմիւշճեան .
« *Բըբի Բագիմիր .
« *Աղեքսանդր Պոտրոյ .
« Առաքել Մոմճեան .
« Խաչատուր Տամատեան .
« Ստեփան Աւետիսեան .
« *Էմիլ Ռիտիւէ .
« Վահրամ Ճէզայիրլեան .
« Նիկողայոս Բարունակեան .
« Սեպուհ Տէմիրճիպաշեան .
« Թագւոր Պարտիզպանեան .
« *Օկիւսթ Բառէ .
« Գէորգ Ազնաւուրեան .
« Մկրտիչ Մուրատեան .
« Մարտիրոս Մուրատեան .
« Արտաշէս Պըյըգլեան .

ՈՒՐՈՒԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

եւ

ԳԻՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մրցանակ Առաջին. Սերովբէ Օտապաշեան .
« *Էմիլ Ռենոյ .
« *Երկրորդ.* Ռուբէն Քեմխաճեան .
« Յովհաննէս Էնկիւրեան .
« Կրօնիդէս Կիւմիւշճեան .
« *Երրորդ.* Մկրտիչ Մուրատեան .
Գովելիք. Մարտիրոս Մուրատեան .
« Թագւոր Պարտիզպանեան .
« Առաքել Մոմճեան .
« Վահրամ Ճէզայիրլեան .
« *Օկիւսթ Բառէ .
« Հռոբերտ Յ. Յարութիւնեան .
« Միքայէլ Մուշեղեան .
« Գէորգ Ազնաւուրեան .
« *Աղեքսանդր Պոտրոյ .
« Կարապետ Պարտիզպանեան .
« *Էմիլ Ռիտիւէ .
« *Բըբի Բագիմիր .
« Նիկողայոս Բարունակեան .
« Դանիէլ Քեմխաճեան .

ԳԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ

Մրցանակ Առաջին. Կարապետ Շահպազեան .
« *Օկիւսթ Բառէ .
« *Երկրորդ.* Առաքել Մոմճեան .
« Վահրամ Ճէզայիրլեան .
« *Երրորդ.* Հռոբերտ Յ. Յարութիւնեան .
« Թագւոր Պարտիզպանեան .
« *Էմիլ Ռիտիւէ .
« Մարտիրոս Մուրատեան .
« Սերովբէ Օտապաշեան .
« Խաչատուր Տամատեան .
« Միքայէլ Մուշեղեան .
Գովելիք. *Բըբի Բագիմիր .
« Ստեփան Աւետիսեան .
« Գէորգ Ազնաւուրեան .
« Ռուբէն Քեմխաճեան .

« Կրօնիդէս Կիւմիւշճեան .
« *Էմիլ Ռենոյ .
« Յովհաննէս Էնկիւրեան .
« Արիստակէս Քեմխաճեան .
« *Աղեքսանդր Պոտրոյ .
« Նիկողայոս Բարունակեան .
« Դանիէլ Քեմխաճեան .
« Կարապետ Պարտիզպանեան .

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ ՁԱՅՆԱԿԱՆ

ԴԱՍ Ա.

Աննմանամարտ. Արտաշէս Պըյըգլեան .

ԴԱՍ Բ.

Մրցանակ Առաջին. Ռուբէն Քեմխաճեան .
« Սերովբէ Օտապաշեան .
« *Երկրորդ.* Գէորգ Ազնաւուրեան .
« Դանիէլ Քեմխաճեան .
« Միքայէլ Մուշեղեան .
« *Երրորդ* Առաքել Մոմճեան .
« Սեպուհ Տէմիրճիպաշեան
Գովելիք. Մկրտիչ Մուրատեան .
« Կրօնիդէս Կիւմիւշճեան .
« Վահրամ Ճէզայիրլեան.
« *Աղեքսանդր Պոտրոյ .
« Խաչատուր Տամատեան .
« *Էմիլ Ռիտիւէ .
« Յովհաննէս Էնկիւրեան .
« Նիկողայոս Բարունակեան .

ԴԱՇՆԱԿ

ԴԱՍ Ա.

Աննմանամարտ. Արտաշէս Պըյըգլեան .

ԴԱՍ Բ.

Մրցանակ Առաջին. Հռոբերտ Յ. Յարութիւնեան .
» *Երկրորդ.* Մկրտիչ Մուրատեան .
« *Երրորդ.* Առաքել Մոմճեան .
« Վահրամ Ճէզայիրլեան .
« Թագւոր Պարտիզպանեան .
Գովելիք. Ստեփան Աւետիսեան .
« Սերովբէ Օտապաշեան .
« Դանիէլ Քեմխաճեան .
« Արիստակէս Քեմխաճեան .
« Կարապետ Պարտիզպանեան .

ՋՈՒԹԱԿ

Մրցանակ Առաջին. Ռուբէն Քեմխաճեան .
Գովելի. Մարտիրոս Մուրատեան .

ՄԱՐՋՔ

ԴԱՍ Ա.

Աննմանամարտ. Սերովբէ Օտապաշեան .
Մրցանակ Առաջին. *Աղեքսանդր Պոտրոյ .
« *Էմիլ Ռենոյ .

« *Երկրորդ.*	Արտաշէս Պըյըզլեան.
«	Կրօնիդէս Կիւմիւշճեան.
«	Թադէոս Պէկեան.
« *Երրորդ.*	Ռուբէն Բեմխաճեան.
«	Բրբի Բագիմիր.
Գովելիք.	Թագւոր Պարտիզպանեան.
«	Յովհաննէս Նէնկիւրեան.
«	Օկիւսդ Բառէ.
«	Վահրամ Ճեզայիրլեան.
«	Հռոբերտ Յ. Յարութիւնեան.
«	Գէորգ Աճնաւորեան.
«	Առաքել Մոմճեան.
«	Սեպուհ Տէմիրճիպաշեան.

ԴԱՍ Բ.

Մրցանակ Առաջին.	Արիստակէս Բեմխաճեան.
«	Ստեփան Աւետիսեան.
« *Երկրորդ.*	Խաչատուր Տամատեան.
«	Էմիլ Ռիտիւէ.
»	Միքայել Մուշեղեան.
«	Նիկողայոս Բարունակեան.
«	Դանիէլ Բեմխաճեան.
«	Կարապետ Պարտիզպանեան.

ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ ՄԱՏԹԷՈՍ ՆԱԽԿԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼՍՈՅ.

Յուլիս ամսուան մէջ հրատարակեցինք Ամենապատիւ Մատթէոս Սրբազանին առ մեր նուաստութիւնը գրած ընծայաբեր եւ օրհնաբեր նամակը. դնեմք հոս (ըստ խնդրոյ բարեկամաց) նաեւ մեր անմիջապէս առ Նորին Սրբութիւնն տուած գոհութեան պատասխանը:

ԱՍՏՈՒԱԾԱՊԱՏԻՒ ՍՐԲԱԶԱՆ ՏԷՐ.

Սրտից վշտագնելոց եւ ոգւոց աղեկիզելոց հայրենեացն մերոց խեր եւ յամենակարօտ պէտս' չէր եւ չէր մարթ ազդողագոյն եւ ախորժագոյն մխիթարութեան ակնկալել' քան զոր յանակընկալս յանարգամեծար սիրոյ Սրբութեանդ ձերում ընդունեաք, Աստուածապատիւ Տէր, յաւուրս յայտսիկ, օրհնութիւնաբեր թղթովդ որ ի20 յունիսի:

Արդարեւ ցօղ իմն էր այդ օրհնութեան ցօղեալ ի Հերմոնէ սրբոյ, որ իջեալ ծաւալեալ խնդրտըս մեր պասքեալս' մխիթարեաց զմեզ մխիթարութեամբ հոգւոյ, եւ զօրացոյց ընդդէմ վշտաց եւ նեղութեանց' յոր օր ըստ օրէ փորձիմք ի Տեառնէ իդժուարին յասպարիզիս' յոր իփառս Եկեղեցւոյս մերոյ սրբոյ' եւ իսէր հայրենի ժողովրդեան անձնագրաւ նահատակիմք:

Իցէ՛ւ, Սրբազան Տէր, խրախոյսն Ձեր բանք թէ « Համբերատար ոգւով յաղթող հանդիսանայք հակառակասիրացն անխիղճ յարձակմանց » եւ թէ « Այո՛ կարողանայք զամենայն խոչընդոտսն եւ զարգելիչս բարենպատակ դիտաւորութեան ձեր վանել մերժել իսպառ .:. » իցէ՛ւ ասեմք սոյն այս ցանկալի բանքՍրբազան Հօրդ' մարգարէութեան բերէին ճշմարտութիւն. բայց մեք իբրեւ զայնպիսիս ընկալաք զնոսին յաստուածաշնորհ շրթանց Ամենապատիւ Դիտապետիդ, եւ գոհացաք զողորմութեանցն Աստուծոյ' որ ի խրախոյս սրտից մերոց զբաւական հզօր տայր զաւետաւոր բանս Ձեր, առ եւ եւս արիանալ ընդ յուսաշաւիղն այն ճանապարհ զոր առաջի հորդեալ է մեզ Տեառն Աստուծոյ:

Ապաքէն, Աստուածապատիւ Տէր, խոչընդոտն ազգի ազգի եւ կուռ զմիմեանց զկնի ընդ առաջ մեր ելանեն, որ ի հակառակս անտի ճշմարտութեան' եւ որ, աւա՜ղ, ի բուն իսկ յորդւոց ազգիս մերում, յայնոցիկ ասեմք յորոց խէր զչան զամենայն եւ զկիշտ յանձին առնումք... բայց սակայն յուսացեալ եմք ի զօրութիւնս Ամենակալին' որ « Դիմակ տրտմութեան զուրախութիւնս հանապազ դնէ » որպէս Շնորհալի Հայրն մեր գրէր Ներսէս:

Այո յուսացեալ եմք, Սրբազան Տէր, թէ որպէս ցարդ օգնական մեզ եկաց' եւ այսուհետեւ զօրացուցէ ի կատարել' յոր եւ ոչ մի շահ անձանց ունիմք առաջի, բայց որ երկնիցն է շահ, այն' որ յիմարութիւն համարեալ յաչս աշխարհի, ըստ առաքելական ճշմարտութեանն:

Բայց սակայն եւ իցէ՞ այսուհետեւ դեռ եւս երկմտել տարակուսել ընդ հզօր զօրութիւն Աստուծոյ, մինչ արդ ոչ մատնանիշ եւեթ առնէ մեզ, այլ որպէս զի համարձակագոյնս զմեզ եւ յորդորագոյնս առնիցէ' անքնին իմն շնորհիւ զՆա ինքն առ մեզ հաճի առաքել' զոր իբազմաց հետէ սրբեալ իւր Անօթ ընտրութեան, եւ բազումս իձեռն նորա բարերարեալ եւ մեծագործեալ յԱզգըն եւ յԵկեղեցի, արդ իվերջին ժամանակի իբրեւ արեգակն իմն վարդակարմիր ցուցանել զնա թուի յերեւս երկնից Հայաստանեայց, զլոյս զնոյն աւետաւորել եւ ինոյն ծագաց' ուստի լուսաւորութեանցն մեր հայր եւ հեղինակ Գրիգորիոս.....

Ո՛հ, յանկարծ լսէր Տէր զիղձս մեր զեռանդունըս եւ զբոլորանուէրս, եւ զոր այսպէս գեղեցիկս աւետարանեաց' իգլուխ եւ ի կատարումն ածեալ' պարգեւէր այժմ Եկեղեցւոյս մերում զՀովիւ սուրբ, զոր ցանկայ Աթոռն Գրիգորի, յոր փափագէ Հայաստան, եւ որում ակնկալեալ մնան սիրտք' որ իբրեւ զմերս սիրեն զՁեզ եւ ըստ արժանւոյն մեծարեն, եւ յոր' Սրբազան Տէր, եւ Դուք որդեգրով խանդաղատանօք բարեհաճիք իբրեւ ընդ բուն սիրելիս հայիլ եւ օրհնել հայրականաւդ եւ աստուածատուր օրհնութեամբ. զոր եւ մաղթեմք այժմ եւ միշտ յօժանդակ օգնութիւն մեզ եւ իհաս-

տատութիւն սրտից մերոց եւ մերոյ Վարժարանիս եւ որ ինձ հայրամեծար եւ հայրենասէր սանիցն դասս : Եւ նոյին քաղցր ակնկալեօք խոնարհեալ իհամբոյր աստուածարեալ աջոյդ, ողջ լինել ըղձանամք յամայր ամօք կենդանութեան

Ամենապատիւ Սրբութեանդ

Անմնանխոնարհ ծառայք

ԱՄԲՐՈՍԻՈՍ Վ. ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ.

ԽՈՐԷՆ Վ. ԽՈՐ. ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ.

Փարիզ. 12 Յուլիս, 5858.

ՅԱՂԱԳՍ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՄԱՆԿԱՆՑ

—

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵԱՑ

ՍԱՐԳԻՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ. ԹԷՈԴՈՐԵԱՆ

Վերատեսուչ Հայկազեան Վարժարանին.

Դաստիարակութեան՝ եւ գերապատիւ Մատենագրին Անունը՝ բաւական պիտի ըլլան այս գրքուկին ինչ աստիճանի հարկաւոր օգտակար ու ընտիր ըլլալը ցուցընելու համար :

Արդէն յայտնի է թէ Ազգերնիս ինչ աստիճանի լաւ հասկըցած եւ այժմիկ հաստատուն Դաստիարակութեան մը պէտքն ու օգուտները. հիմա կմնան լաւ ու փորձ առաջնորդք, որ ոչ միայն իրենց առաքինութեամբն ու գիտութեամբը՝ հապա նաեւ բազմամեայ փորձառութեամբը կարող ըլլան այս ամենակարեւոր բայց եւ ամենադժուարին առաջնորդութիւնն ընել հայրենեաց մանկտւոյն :

Ո՞վ կրնար այս բանիս աւելի յարմարագոյն համարուիլ քան զգերապատիւ Վարդապետն Սարգիս : Իւր կէս դարէ իվեր Ազգիս վրայ ունեցած քաջածանօթ երախտիքներն, ու հայ մանկտւոյն համար քաշած նեղութիւններն ու ամէն տեսակ տառապանքները, եւ կենացը մեծագոյն մասը անոնց Դաստիարակութեանն համար զոհ ըրած ըլլալը, եւ անոնց հանգստեանն ու երջանկութեանը համար անբաւ աշխատութեամբ շինած վարժարանները՝ շատ խնլ կցուցընեն թէ որպիսի Առաջնորդ մըն է զոր այսօր կաւետաւորեմք :

Մինչեւ հիմա խել մը քաջակիրթ պատանեաց խումբեր Ազգիս ծոցը արձըկելէն վերջը՝ կուզէ նաեւ Ազգին ապագայ մանկտւոյն ալ իր հայրական սիրտը տալ ապաւէն, ու անոնց երջանկութիւնն ալ դարուց իդարս յերկարաձգել :

Լսենք հոս բուն խսկ իւր յառաջաբանական խօսքերը, որով կիմանամք իւր նպատակն ու վախճանը, եւ թէ ինչ ոճ է բռներ իւր այս համառօտ բայց բազմավաստակ երկասիրութեանը մէջ:

« Թէ հին ատենի եւ թէ արդի իմաստասէրք եւ բարոյականք առհասարակ ճանչցան եւ պատուիրեցին թէ մանկանց դաստիարակութիւնը մարդոյս առաջին եւ հարկաւոր պիտոյքներէն մէկն է :

Բայց ափսոս որ Ազգերնիս մինչեւ հիմա արժանաւորապէս չճանչցաւ ասոր յարգը. եւ յիրաւի, վասնզի շատերը կկարծեն թէ Դաստիարակութիւնը ուրիշ բան չէ բայց եթէ հայրենի լեզուին կարդալն ու գրելը, եւ կամ առ առաւելն՝ օտար լեզուաց քիչ մը տեղեկութիւն ունենալ, եւ ան ալ իրենց ապրուստը ճարելու, եւ կամ պարծենալու համար թէ եւրոպական լեզու գիտեն. չըսեմ անկէ առաջ եկած հետեւանքը :

Թէպէտեւ ատեն ատեն ոմանք մանկանց դաստիարակութեան եւ անոր հարկաւորութեանը վրայ գրեցին, բայց գրեթէ մեր Ազգին եւ ոչ մէկ ազդեցութիւն եւ օգուտ մը ըրաւ. եւ Ազգերնուս մէջ շատ քիչեր կըգտնես որ Ֆենելոնի ոսկեղինիկ գրոց *Աղջկանց Դաստիարակութեան* թարգմանութիւնը կարդացած ըլլան. թէպէտեւ պատուական Թարգմանիչը աշխարհաբառ լեզուով է ըրած իր թարգմանութիւնը, ջանալով՝ որ զայն դիւրիմացընէ ամենեցուն որ կարդան ու օգտուին, մէջը պարունակեալ դաստիարակութեան կարեւոր եւ անսխալ օրէնքներովն ու սկզբունքներովը :

Եւ ահա ես հարկ կհամարիմ համառօտ կերպով ցուցընել թէ ինչ է տղոց դաստիարակութիւնը, եւ թէ անոր նպատակին հասնելու համար ինչ դիւրին միջոցներ կան, եւ թէ անոր վրայ անփոյթ ըլլալէն որչափ թշուառութիւն եւ քանի չարիք առաջ եկած են եւ օրէ օր կուգան : »

Վերջաբանին մէջէն ալ հետեւեալ սրտառուչ խօսքերը բերեմք, որով յայտնի կերեւայ գերապատիւ Հեղինակին կամքը, փոյթն ու փափագը :

« Թէպէտեւ դեռ ունէի եւ ունիմ ուրիշ շատ կարեւոր ճշմարիտ խօսքեր մերազնեայց ականջն ազդելու, բայց գիտնալով եւ փորձառու ըլլալով թէ չեն կրնար հիմա մէկէն ամէն ճշմարտութիւն լսել... անոր համար համբերութեամբ զանց ըրի, ուրիշ ժամանակի եւ ուրիշ առթի մը թողլով :

Միայն կխնդրեմ եւ կաղաչեմ իմ սիրելի Ազգայիններուս՝ որ այսպիսի պակասութեանց դարման տանին, թէ որ կճանչնան իրենց թշուառութիւնը, եւ թէ որ կուզեն անկէց ելլել եւ երջանիկ ըլլալ՝ պէտք է որ իրենց մանկունքը վերոյիշեալ կանոններուն եւ պատուիրունքներուն համեմատ դաստիարակեն. ապա թէ ոչ թող աղէկ գիտնան՝ որ անկարելի է թշուառութենէ ազատիլ եւ աշխարհիս մէջ երջանիկ կեանք եւ իհանդերձեալն ալ երանութիւն վայելել :

Եւ անհատսպառ մերազնեայս ունեցած այս պարտքս ալ կատարեցի, զոր եւ արդէն քառասուն տարիէն աւելի է որ կկատարեմ ոգւով չափ աշխատութեամբ, ինչպէս որ *Մուրատեան վարժարանին պատմութեան* առաջին հատորին մէջ քիչ շատ կտեսնուի. եւ ապա ետքեն ալ հալածանքով, որ ան ալ պիտի տեսնուի Երկրորդ հատորին մէջ, որ արդէն պատրաստ է եւ ի ժամանակին լոյս ընծայելու եմք :

Երանի՛ թէ ուրիշ նոր ալեբախտներու նոր ալեբախութիւններովը սրտիս ցաւերը չաւելնան..... Ազգիս յառաջադիմութեան վրայ ունեցած յուսահատութեանս է որ կըսեմ..... Ո՛վ երկիւղ ցաւոց որ այս ծերացեալ հասակիս մէջ.....

Այս ազդարարութիւնս չէ թէ տրտունջ մըն է Ազգիս հասարակութեան՝ որուն պարտական եմ զամենայն՝ մինչեւ կեանքս անգամ, հապա իմ անոր վրայ ունեցած սէրս ցուցընելու համար՝ արտասուագին հեծութիւն մըն է ասիկա, տեսնելով որ իմ սրտիս բաղձանացն ու ջանիցը եւ վաստակոցը համեմատ արդիւնք չեն տեսնուիր Հայրենեացս վրայ..... :

Թէպէտեւ իմ աշխատութիւններս պզտի բաներ են, եւ սրտիս փափագները խիստ աւելի, բայց եւ այնպէս ըստ տկար կարողութեան իմոյ Ազգիս մանկանցը վրայ աշխատելով եւ ան ալ մտադիւր սրտով եւ անձնուէր յօժարութեամբ, կհամարձակիմ Փրկչին խօսքը երկրորդելու թէ « Զոր պարտն էի առնել արարի : » Եւ իմ փոյթս չէ՛ թէ յումմէն արհամարհանք ընդունիմ իմ աշխատանացս փոխարէն : Ահաւասիկ Ազգիս որբ եւ աղքատ մանկանց իրաւունքը ձեռք բերելու համար նաեւ ի բանտ երթալ յանձն առի :

Անկեց վերջը ընդհանուր ՀԱՅ մանկանց անխտիր իրաւունքը վայելել տալու բողոքելուս եւ պաշտպանելուս համար, եւ անոնց իրաւանց դրամոցը անիրաւ մատակարարութիւնը կշտամբելուս համար, իմ պատուական ու բազմարդիւն Գործակիցներուս հետ իմ ձեռքովս շինած տունէս սուսերօք եւ բրօք դուրս վռնտուեցայ.....

Այս ցաւագին ու սիրտ կտրտող հառաչանքը կարձրկէ, ու կուլէ Ծերունին... : Կուլեն արդեօք եւ ընթերցողաց սիրտն ու ոգին......

ՍԵՐՎԵՐԵԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՄԻՐԱՅ. — ՀՕՎՈՒԵԱՆ Տ. ՆԻԿՈՂՈՍ. — Անցեալները *Մասիս* պատուական լրագրէն հետեւեալ երկու տխուր մահագոյժերն առինք, արքունի ճարտարապետ Մեծապատիւ Սերվերեան Յովհաննէս Ամիրային, եւ Մեծապատիւ Հօվուեան Տ. Նիկողոսին վրայ, որոց մահը ոչ սակաւ ցաւ պատճառեց Ազգիս :

Հանգուցեալ Յովհաննէս ամիրան իր ըրած ազգասիրական եւ բարեպաշտական առատաձեռնութիւններովը նշանաւոր եղած է ազգիս մէջ : Մասնաւորապէս Գուզգունճուխի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին եւ դպրոցը ամբողջ իւր քսակէն շինած է. Իւսկիւտարի ճեմարան անունով մեծաշէն վարժարանին հիմնադիրն եղած եւ անոր շինութեանը առատաձեռն տուրքով նպաստամատոյց եղած է : Բարի եւ փայտի վրայ քանդակագործութիւն ընելու կարեւոր արհեստները Հայոց մէջ մտցնողն ու ծաղկեցընողը ինքն եղած է :

Երկար ժամանակ արքունի ճարտարապետութեան բարձր պաշտօնը վարելով բազմաթիւ մարդոց յառաջադիմութեանը պատճառ եղած է, որոնք այս օրուան օրս նշանաւոր անձինք են ազգիս մէջ : Ասոնցմէ զատ ուրիշ շատ բարերարեալներ ալ ունի որոնք երախտագիտութեամբ կօրհնեն իր անունն ու յիշատակը :

Քանի մը տարիէ իվեր Յովհաննէս Ամիրան իր ծերութեանն ու անձնական տկարութեան պատճառաւ գործէ քաշուած տունը կնստէր, եւ իբրեւ բարեպաշտ քրիստոնեայ՝ աղօթից եւ ընթերցման պարապելով ինքզինքը հանդերձեալ կենաց կպատրաստէր :

Հանգուցեալ մեծապատիւ Հօվուեան Տ. Նիկողոսը այն հազուագիւտ անձերէն մէկն էր՝ որ առանց ընտիր վարժապետներ ու բարեկարգեալ դպրոցներ տեսնելու՝ իր անխոնջ ուսումնասիրութեամբն ու ընթերցասիրութեամբը խորին հմտութիւն մտքին մէջ մթերած եւ ուսման օգուտն ու կարեւորութիւնը ճանչցող եւ անոր տարածմանը աշխատող ազգասիրաց մէջ առաջին կարգը դասուելու անժխտելի իրաւունքն ստացած էր :

Խասգիւղի Սուրբ Ներսիսեան դպրոցը բարեկարգող եւ տասնըչորս տարիէ իվեր անոր շարունակ պայծառութեանը հոգ տանող, Ս. Ներսիսեան ընկերութեան հիմնադիրն եղած, եւ դրամական մեծ նպաստներով եւ անխոնջ ջանիւք անոր յարատեւութեանը աշխատած է :

Ասանկ առաքինի քաղաքացւոյ եւ ճշմարիտ ազգասիրի մը մահը ցաւալի կորուստ մըն է ազգիս համար : (ՄԱՍԻՍ.)

ԿԱՐՆՈՅ ՀԱՅՈՑ ԵՌԱՆԴԸ. — Տ. ԳՐԻԳՈՐԻՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ. — Յայտնի է շատերուն որ քանի մը տարի առաջ Կարին քաղաքին մէջ ընկերութիւն մը կար Արծնեան ընկերութիւն անունով որ վիճակին բարեխնամ առաջնորդ գերապատիւ Տ. Գրիգորիոս սրբազան արքեպիսկոպոսին ուսումնասիրական խնամոց եւ հսկողութեանը տակ Կարնոյ մայր դպրատան բարեկարգութեան ու հոն դաստիարակեալ մանկանց ուսումնական եւ բարոյական զարգացմանը ազգասիրութեամբ հոգ կտանէր :

Արդ, ուրախ սրտիւ կիմանանք Կարինէ գրուած նամակէ մը որ ոչ միայն յիշեալ ընկերութիւնն ու դպրոցը մինչեւ ցայսօր անխափան բարեկարգութեամբ կշարունակին, այլ եւ գերապատիւ սրբազան առաջնորդը Կարնոյ քաղաքէն քիչ մը հեռու Սուրբ Լուսաւորչի վանքին մէջ ժառանգաւորաց դպրոց մը շինելու ձեռք զարկեր է, ուր քաղաքէն եւ շրջակայ գեղերէն ուշիմ պատանիներ հաւաքելով ուսման եւ կրթութեան անկշռելի բարիքը պիտի վայելեն երախտագէտ ըլլալով իրենց բարեխնամ եւ ազգասէր առաջնորդին որ իր բոլոր ջանքն ու հսկողութիւնը ժողովրդեան բարեկեցութեանն ու ապագայ երջանկութեանը նուիրած է : (ՄԱՍԻՍ.)

ԿԵՆՑԱՂՕԳՈՒՏ ԲԱՆՔ

ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԱՂՕԹՔ.

Արեգակը մարը մտնելով աղօտ նշոյլ մը կսփռէ. երկինք երկիր եւ բոլոր ջուրերը թափանցիկ մառախղով կես մը սքօղեալ՝ երթալով կնսեմանան, եւ կարծես թէ իրարու հետ կխառնուին : Լռութիւնն ու պարզութիւնը լճին վրայ կտիրէ բոլորովին, եւ անդիէն երեկոյեան զանգակին ձայնը կհնչէ հեռի մենաստանէն :

Այս ձայնին՝ նաւակը առհեցընող թիակները խաղաղ ջրերուն վրայ կկանգնին, ձեռուըները երկինք կվերցուին, եւ յանկարծ երեք աղօթքի քաղցրալուր ձայներ առ Աստուած կբարձրանան :

« Աստուած իմ, կըսէ մեկը, դուն որ պաշտպանեցիր այսօր զիս, պարգեւէ նաեւ վաղուան համար փայլուն արեգակ մը եւ հանդարտ ջրեր:

« Ո՛վ ամենակարող Տէր, ես չեմ խնդրեր քեզմէ ոչ լճին անդունդը թաղուած գանձերը, ոչ այս որթերով պսակեալ բլուրները, եւ ոչ դաշտին մեջ ծփող ցորենի անդաստանը, այլ միայն ցրուէ հեռացուր ինձմէ այն գէշ օդը՝ որ կայրէ կմրրկէ իմ բազուկներս, տուր զօրութիւն, եւ իմ ուժս բաւական ըլլայ ամէն օրուան հացը տալու անոնց՝ զորս դու իմ խնամոցս յանձնեցեր » :

« Աստուած իմ, կմրմնջէ խոնարհ ու աստուածասէր կինը, Աստուած իմ, ահա այս օրս ալ պարգեւեցիր անոնց զոր ես կսիրեմ : Օր մը՝ ուր իրենց արցունքները չտեսայ : Իրենց վաղուան օրն ալ այսօրուան պէս շնորհէ, ո՛վ Թագաւոր բարերար: Եւ երէ այս աշխարհիս վրայ խըռաքանչիւր ոք իւր վշտաց հարկը պէտք է որ վճարէ, թո՛ղ որ անոնց տեղը ես վճարեմ. իմ տեղս անոնք վայելեն, ո՛Տէր» :

Այս երկու աղօթները լմընցալէն ետքը անապատականը կսկսի իւր աղօթքը, աչքը վար առած եւ կռնճմռած ճակտով :

« Տէր, ահա մէկ քայլ՛ալ դէպ իքոյ երկնային օրեւանդ. ահաւասիկ օրուան ծանրութենէն բեռ մը : Արդեօք տակաւին որչափ պիտի տեսնեմ արեգական ծնանելն ու մեռանիլը : Պանդխտութիւնը դառնահամբոյր է, իւր փորձը վշտալից : Ո՛վ Տէր, Երբ պիտի ցուցանես ինձ այն խոստացեալ երկիրդ, ուր օրը ամենեւին վերջ չունի » :

Անա երրակի պաղատանք պարտուց, մեծարանաց եւ տենչանաց, որ մարդկային հոգւոյ բոլոր ազնիւ զգացմունքները կպարունակեն. վասնզի Աղօթքը աւելի մեր տկարութեան ապաւինութիւն է քան թէ մեր մեղաց խոստովանութիւնը:

Աղօթքը թէ մեծաձայն նուիրած ըլլայ, եւ թէ անմռունչ, համառօտ ըլլայ կամ առատ, այն ստորերկրեայ ջրերուն կնմանի որ միշտ կվազեն, թէ եւ միշտ դուրս չեն երեւնար, հապա երկրիս խորերէն ու ապառաժներու ծոցերէն կհոսեն առանց մոլորելու : Կարծես թէ մէկ բնական ազդեցութիւն մը կկանոնաւորէ ամեն ժամանակ մեր ներքին կենաց զգացմունքները : Ամեն ժողովուրդք միօրինակ աղօթքի կդիմեն այն ժամանակները՝ յորս հոգին իր պէտքը կզգայ : Երբ օրը կսկսի եւ կամ կվերջանայ, երբ խնջոյքն ու վտանգը զմարդիկ կհաւաքեն կժողվեն, երբ ծնունդը, ամուսնութիւն եւ կամ մահը՝ ուրախութիւն եւ կամ վիշտ կպատճառեն, ան ատեն աղօթքը անուշահոտ խունկի մը նման առ Աստուած կբարձրանայ :

Աշխարհիս զբաղմանց եւ շփոթութեանը մէջ շատերը իրենց որոշած ժամը կմոռնան . կարելի է որ նաեւ պարտուց աղօթքը երբեմն թողուն . բայց կուգայ ատենը, կուգայ մէկ զգացմունք մը, պէտք մը՝ որ նորէն գտնել կուտան զաղօթս : Աղօթքը մոռնալու համար պէտք է որ մոռնանք թէ ներսերնիս ինչ կանցնի :

Թարգմանեաց ՍԵՊՈՒՀ Ե. ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ
Աշակերտ Հայկազեան Վարժարանին :

ՀԱՆԵԼՈՒԿ.

Ինքը խօսիլ չգիտեր,
Խօսիլ կուտայ զուրիշներ.
Ինքը քարի պէս ցուրտ է,
Բայց ինչ սիրտեր կըվառէ.
Դանձ մըն է՛ որ շատ անգամ,
Կըծախեն մէկ դահեկան :

ՕԳՈՍՏՈՍԻ *հանելուկն է* ՄԱՐԴ, *որ ըստ սուրբ գրոց՝ Աստուծոյ պատկերն է. Մարդ բառն աջէն ձախ կարդալու ըլլայ՝ կ'ըլլայ* ԴՐԱՄ *(ստակ) բառը՝ որուն վրայ Թագաւորին դէմքը կոխուած կըլլայ :*

ՎԱՀԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ.

« *Իձայն փողոյ տագնապաւ իդաշտին Գերանայ* » : ՍԵԲԷՈՍ.

Ո՛րդիք Հայկայ, որդիք փառաց,
Զարթիք կոչէ զձեզ Աստուած.
Տեսէք Մասեաց իգլուխ ազատ
Ըզբախտ Հայոց նորահրաշ.
Աչք ձեր իդոյն լուսացին բոց,
Սիրտք վառեցին սիրտք Հայոց.
Եւ մրխեցին կուռ բազուկք,
Բան իհրնոց գեղարդունք,
Յազատութեան ասպարէզ
Թափել ճանբիս սասկայրէժ ;

Օ՛ն փութեցէք, ելէք իդղորդ,
Աստուած է ձեր առաջնորդ.
Լուայք, փառք ձեզ կարդան հրաւէրք . . .
Տեսէք անդուստ հարց ըստուերք
Անվրէժք առ ձեզ կարկառեն ձեռս.
Որդիք, խնւլ հարցդ էք յաղերս
Արիք ընդ ձեզ դաշնաւոր
Արդարութիւնն է հզօր.
Եւ զլայնալիճն առեալ Հայկ
Էջ քաջորդւոցն իբաւնակ :

Օ՛ն ... ոյք իՀայս մըտին զէրդ Բէլ՝
Ուսան սա վայր է անել.
Ըզսուր մահու ած շուրջ պահպան
Տէր յեղեմեանն Հայաստան.
Սաէ. Ո զոյն կոխէ սահմանն՝
Մի ողջ դարձցի յիւրն իվանն .
Որ վասն Հայոց ած երկաթ՝
Ինք պընդեսցի յայն կաճկանդ.
Եւ զոր կոխել զայր անանհ
Համբուրեսցէ բոպամահ :

Արի՛ք իմ քաջք, որդիք Հայկայ,
— Վրիժուց ձեր օր հասեալ կայ.
Երկինք զինեալ են դասել հուրբ
Պղծողսն ըզձեր երկիր սուրբ.
Թէ զձեր խնդրեն արդ տէզ, աղեղ,
Տո՛ւք, թափեցէք կարկտի տեղ :
Յասունն արդար է ձեր Հայք,
Անցեալ զօշէ. Մի՛ դըլայք.
Ազատութեան օր սա ձեր,
Նոցա՝ անտիւն հաս զիշեր ·

Արի՛ք, ծաւալ տուք բարձր յայեր
Քրիստոսապսակ ըզդրօշ ձեր.
Զէնք ուր Փըրկչին նըշան կայ կուռ՝
Մի եւս անկցի կոր յսպուր.
Օ՛ն զաչդ խլեր ձըգէք յերկին՝
Երդումըն տուք ահագին.
Մի ձեռքդ իջցեն՝ մի սուսեր
Դարձցի հանգչել իյազդեր,
Յորչափ դեռ ճիթ մի վերջին՝
Մընայ յերակս ոսոխին :

Հա՛պա իմ քաջք, օ՛ն անդր յառաջ,
Ձեզ հովանի կայ սուրբ Խաչ .
Բըբեսցին յայն տէգք եւ փըքին
Զոր լարեսցէ թըշնամին :
Վա՜շ, ոյց հասին փառք իվըսեմ
Թըռչիլ զանէդ յերկնից սեմ.
Անեալ ոտամբ գլուխս ոսոխս
Թողել գլորել իդըժոխս ,
Մուծանել զաչն յերկնից սահման
Ազա՛տ թողեալ զՀայաստան : ԽՈՐԽՈՌՈՒՆԻՆ.

ՎԱՀԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ.

VAHAN MAMIGONIAN.

APPEL A SES SOLDATS EN SE PRÉCIPITANT SUR LES PERSES (Vᵉ SIÈCLE).

ԱՌ ՈՐՍ ՔԱՂՑՐ ԷՆ
ՀԱՅՐԵՆԻՔ
—
A TOUS CEUX QUI AIMENT
LA PATRIE.

Paroles et Musique
DE M. CORÈNE V. CALFA.

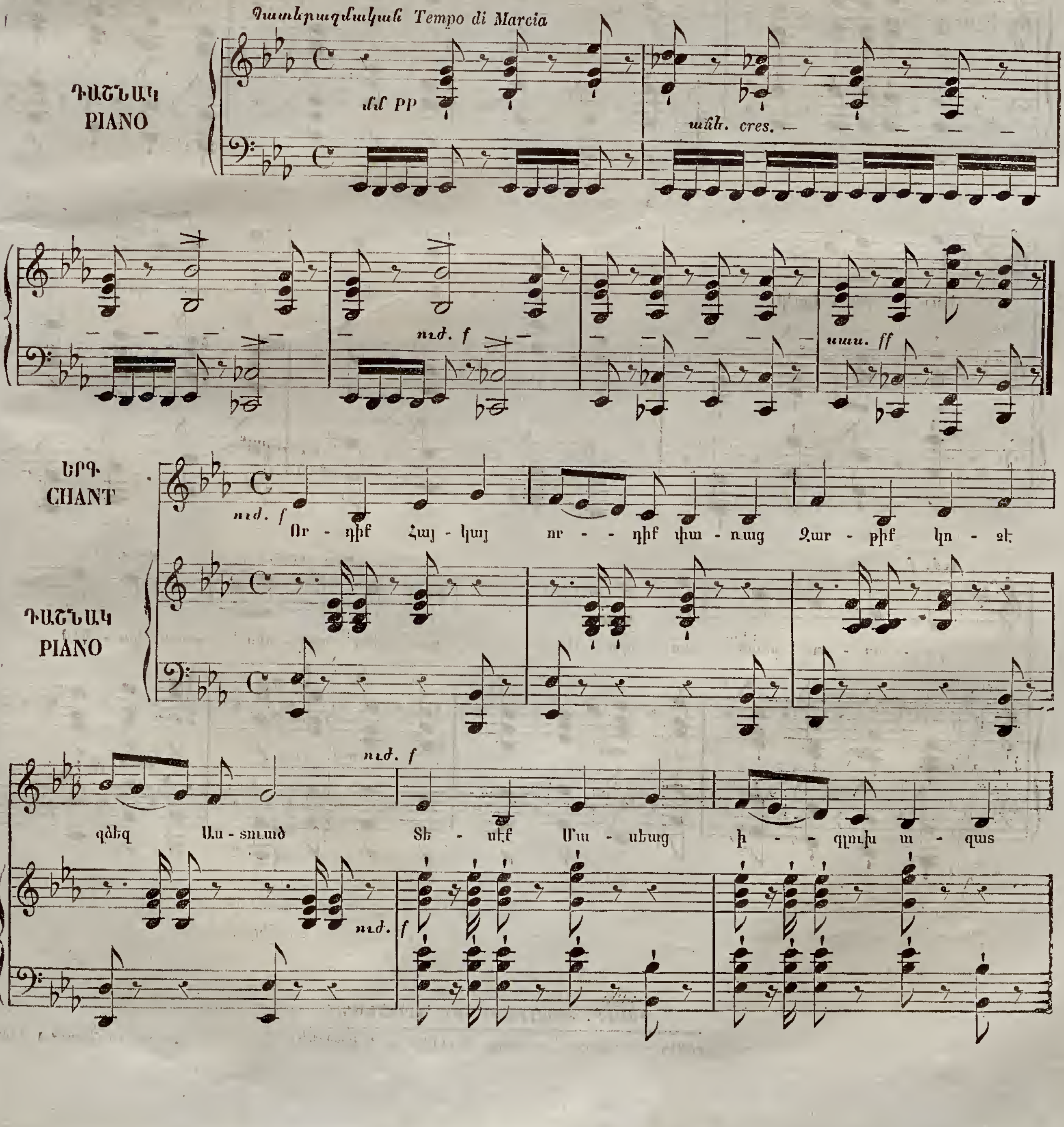

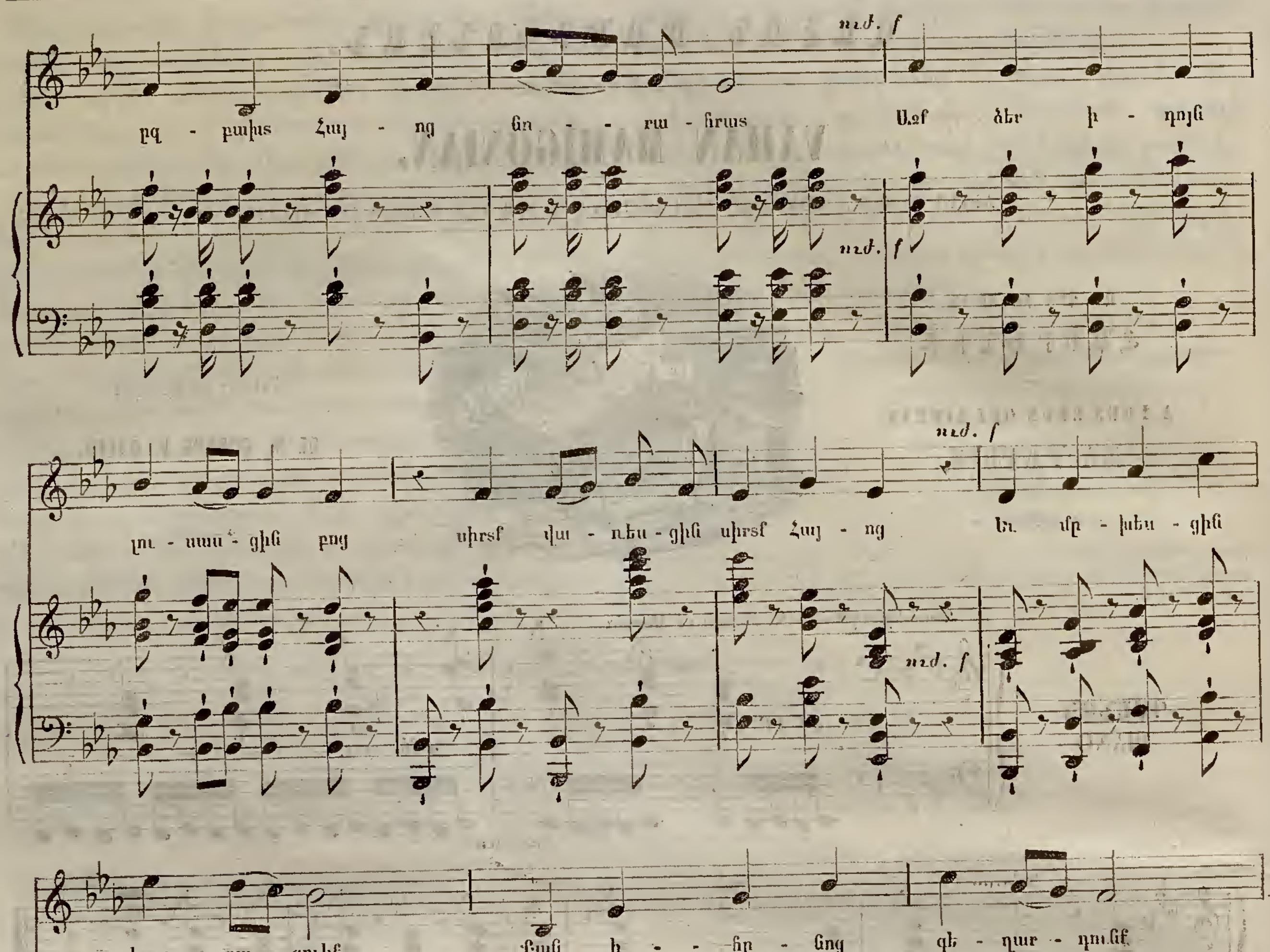

ՓԱՐԻԶ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵԱՆ.

PARIS. — Typographie arménienne. WALDER, rue Bonaparte 44.

(Propriétaire gérant A. Laghat.)

Ճեմարան Ս. Փրկչին, Պոլիս :
Ճեզայիրլեան Մկրտիչ Ամիրայ, Պոլիս :
Ճեզայիրլեան Սրբուհի Տիկին, Պոլիս :
Ճելալեան Տ. Թովմաս, Դամլըճ :
Ճիզմեճեան Տ. Համբարձում. Պոլիս :
Ճշմարտախօսեան Տ. Ստեփան, Զմիւռնիա:
Ճռակերեան Տ. Ներսէս, Պոլիս :
Մալայեան Տ. Լուսնդեն, Նոր Նախիջեւան:
Մակազեան Տ. Գրիգոր, Պոլիս :
Մամիկոնեան Մամբրէ Վարդապետ, Պոլիս:
Մանասեան Տ. Միքայէլ, Փարիզ:
Մանդինեանց Տ. Գէորգ, Տփխիս :
Մանուկեանց Յար. Միքայէլեան, Ագուլիս:
Մանուկ Պէյ, Գրիգոր Յերհատ, Փարիզ :
Մանուկ Պէյ Յովհ. Մուրատ, Փարիզ:
Մանուկեան Իսահակ սարկաւագ, Էջմիած.
Մատթէոս Վ. Առաջնորդ Եոզղատու:
Մարգարեան Տ. Մարտիրոս, Պոլիս :
Մարգարեան Տ. Յարութիւն, Պոլիս :
Մարգարեան Տ. Յովհաննէս, Պոլիս:
Մարգարեան Տ. Ն. Կ., Վիէննա.
Մարգարեանց Տ. Նիազ, Ագուլիս :
ՄարկոսեանԳրիգոր Էֆէնտի, Պոլիս:
Մարկոսեան Մահտ. Տ. Կարապետ, Պոլիս :
Մարտիրոսեան, Ճաւա :
Մարտիրոսեան Տ. Սարգիս, Պոլիս:
Մելգոնեան Գէորգ Էֆէնտի, Նիկոմիդիա :
Մելգոնեան Տ. Նշան, Պոլիս :
Մելքում Միրզա խան, Դեհրան :
ՄելքումեանցՏ Գաբր. Յովհաննէսեան,Տփ
Մելիք-Ազամեանց Տ. Ստեփան, Տփխիս.
Մելիք Ասլանեան Ադամ. եւ Բարայեանց,Պ.
Մելիքեան, Պուքրէշ :
Մելիքեանց Տ. Գրիգոր, Տփխիս :
Միրզոյեանց Տ. Գաբրիէլ Մինասեան, Տփխ.
Միրզոյեանց Տ. Յովհ. Մինասեան, Տփխիս:
Միհրդատեան Տ. Թադէոս, Պոլիս :
Միսաքեան Տ. Աւետիս, Պոլիս :
Միսաքեան Տ. Ճիվան Բինկեանցի, Պոլիս:
Միսաքեան Տ. Նիկողոս, Պոլիս:
Միսաքեան Տ. Պետրոսիկ, Փարիզ :
Միսաքեան Եղբարք, Փարիզ :
Միսաքեան Պ. Վ. Ստեփան, Պոլիս :
Միրիմանեանց Տ. Զաքարէ, Տփխիս :
Միւհէնտիսեան Տ. Մարտիրոս, Պոլիս:
Միւհէնտիսեան Տ. Յովհաննէս, Պոլիս :
Մխիթարեանց Աբէլ Վ. Բէֆէ:
Մկրեան Եղբարք, Պանչէձիկ :
Մկրեան Տ. Սարգիս, Պոլիս:
ՄկրտչեանՏ. Յար. Աճէմեանց, Նախիջեւան:
Մոզեան Տ. Գրիգոր, Բժիշկ, Պոլիս :
Մոմճեան Տ. Մերկեան, Բէֆէ :
Մոմճեան Պ. Առաքել, Փարիզ:
Մոմճեան Տ. Մկրտիչ, Պոլիս :
Մոմճեան Տ. Յարութիւն Պոլիս :
Մոսկոֆեան Պ. Յակովբ, Նիկոմիդիա :
Մուշլեան Տ. Ա. Մէնչստըր :
Մուրատեան Պ. Աբրահամ, Պոլիս :
Մուրատեան Տ. Յակոբ, Հիւպատոս Բրուսիոյ եւ Ամերիկայ, Յոպպէ :
Մուրատեան Պ. Մկրտիչ, Փարիզ:
Մուրատեան Պ. Մարտիրոս, Փարիզ :
Մուրատեան Պ. Յարութիւն, Պոլիս :
Մուրատեան Տ. Պօղոսիկ, Պոլիս:
Մսերեան Պ. Գաբրիէլ, Եաշ:
Մսերեան Պ. Զարմայր, Մոսքուա :
Մսերեան Մսեր վարժապետ, Մոսքուա:
Մսերեան Տ. Յովհաննէս, Պորուշան:
Յակոբեան Տ. Յարութիւն, Պորուշան:
Յակոբեան Տ. Պօղոս, Պոլիս:
Յակոբջանեանց Յակոբ Մկրտչ. Ախլցխա :
Յարութիւնեան Տ. Եղիազար, Ճափարա:
Յարութիւն վարդապետ, Խարբերդ:
Յարութիւնեան Մարիամ-Յակոբ Տիկին, Պաթաւիա : (2 օր.)
Յարութիւնեան Տ. Մկ.ք. Ստեփանեանց, Տփ.
Յովակիմեան Տ. Գ. Մինաս, Ճաւա :
Յովակիմեան Տ. Յովհ. Մէնչստըր :
Յովասափեանց Տ. Յովսէփ, Կարին:
Յովհան, Ճաւա :
Յովհաննեան Բժիշկ, Պոլիս :
Յովհաննէսեան Տ. Գրիգոր, Աղեքսանդրիա :
ՅովհաննէսեանՏ. Յար. Սարգսեան, Սիւնեցի:
ՅովնանեանՏ. Յովհաննէս, Նիկոմիդիա :
Յովնանճանեան Տ. Ռափ. Աղեքսանդրոպոլ :
Յորդանանեան Պ. Մանուկ, Ճաւա :
Նազարեան Թորոս Վարժապետ, Պոլիս :
Նազարեանց Առաքել Ալանեան, Շուշի :
Նազարէթեան Տ. Խաչատուր, Պոլիս :
Նահապետեան Տ. Գրիգոր, Պաթաւիա :
Նահապետեան Հ. Եղիա, փոխ. Պատ. Պոլիս:
Նայման, Մլինիք :
Նատիրեան Տ. Արիստակէս, բժիշկ, Տփխիս :
Ներիման Միրզա խան, Դեհրան:
Ներսէսեանց Տ. Մովսէս, Շամախի :
Ներսէսեանց Տ. Ներսէս, Տփխիս :
Ներսէսեան Տ. Թով. Աֆրանդիլեան, Ղզլար:
Նեվրուզեան Տ. Յաբեթիկ, Պոլիս :
Նիկողայոս Վարդապետ, Պոլիս:
Նորատունկեան Տ. Յակոբ, Պոլիս :
Նորատունկեան Տ. Սիմոն, Պոլիս :
Նուպար Պէյ, Բահիրէ :
ՇահմուրատեանՏ. Մարտ. Եսայեան, Շուշի:
Շահնազարեանց Տ. Յարութիւն, Տփխիս:
Շահպազեան Տ. Զենոբ, Պոլիս :
Շահպազեան Պ. Կարապետ, Փարիզ :
Շահպազեան Պ. Նազարեթ, Պոլիս:
Շահտինարեանց Տ. Աղեք. Արգում. Փարիզ :
Շանշեանց Պետրոս Սամուէլեան, Տփխիս :
Շաշեան Տ. Բեքրաք, Պոլիս:
Շապանեան Տ. Յ. Մատթէոս, Պոլիս :
Շարիարունեան Տ. Գէորգ, Երեւան :
Շարոյեանց Տ. Պետրոս Եսայեան, Տփխիս :
Շիրինեան Տ. Մահտեսի Նշան, Պոլիս :
Շխիեանց Յոհանջան Մահտ. Յար. Շուշի :
Ունճեան Ալեքսան Վ. Պոլիս :
Ունճեան Տ. Կարապետ, Պոլիս :
Ուպիչինի, Փարիզ :
Չամուրճեան Տ. Յովհաննէս, Պոլիս.
Չայեան Տ. Եղիազար, Պոլիս :
Չանկճեան Տ. Մ. Ե. Եղիա, Զմիւռնիա :
ՉաքրրեանՏ. Ս. Յովհաննէս, Զմիւռնիա :
Չեռնիկեան Տ. Գէորգ, Մելիտուպոլիս:
Չեմպերճեան Տ. Վարդերես, Բէֆէ:
Չրազեան Արթին Պէյ, Աղեքսանդրիա :
Չրազեան Յակոբիկ Արթին-Պէյ, Փարիզ :
Չրազեան Յովսէփիկ Արթին-Պէյ, Փարիզ:
Չօպանեան Տ. Յակոբ, Պոլիս :
Պալասանեան Տ. Աստուածատուր, Եաշ:
Պալղազարեան Տ. Ղուկաս, Զմիւռնիա :
Պալըգճեան Տ. Մանուկ, Պոլիս:
Պալիկոյ Տրպէն, Պոլիս :
Պայանտըրեան Տ. Նասիպ, Պոլիս:
Պապայեան Տ. Սիմոն, Պոլիս :
Պապասինեան Տ. Գէորգ, Բէֆէ:
Պապունիկեան Տ. Խաչիկ, Եաշ :
Պապունց Սարգիս Մկրտիչեան, Նուխի :
Պասմաճեան Տ. Սերովբէ, Պոլիս:
Պատկանեանց Միքայէլ Սերոբեան, Տփխ:
Պարտիզպանեան Տ. Աւետիս, Պոլիս :
Պարտիզպանեան Պ. Թագւոր, Փարիզ :
Պարտիզպանեան Պ. Կարապետ, Փարիզ :
Պետրոսեան Տ. Պետրոս, Տփխիս :
Պետրոսեան Տ. Ազարիա, Բահիրէ:
Պետրոսեան Տ. Պօղոս, Պոլիս. (2 օր:)
Պերկամալեան Տ. Մ. Գ. Յակոբ, Զմիւռնիա :
Պեյազեան Տ. Յ. Սերովբէ, Նիկոմիդիա :
Պէյլէրեան Տ. Յակոբ Կեսարացի, Պոլիս :
Պէյլիկճեան Տ. Մարտիկ, Պոլիս :
Պըլըգլեան Տ. Յակոբ, Եաշ :
Պըլըգլեան Տ. Յարութիւն, Պորուշան:
Պուլղուրեան Տ. Կարապետ, Պոլիս:
Պրաշովեան Տ. Պօղոս, Պորուշան :
Պօղոսեան Ղեւոնդ Վարդեանց, Ղզլար :
Պօշնախեան Տ. Սարգիս, Պոլիս :
Ջունդ Տ. Աստուածատուր, Պոլիս:
Ջունդ Տ. Ստեփան, Կալաց :
Ռաֆայէլեան Տ. Եղուարդ, Լոնտոն :
Ռիզա Հասան Փաշա, Ոստիկան Պատերազմի, Պոլիս :
ՌոստոմեանՊ. Սողոմոն Իվանիչ, Տփխիս :
Սախայեան Տ. Ալեքսան, Պոլիս :
Սախայեան Տ. Օ. Կարապետ, Մէնչըստըր,
Սահակեան Տ. Կարապետ, Պոլիս :
Սամսոնճեան Տ. Մկրտիչ, Պոլիս :
Սանասարեանց Մկր. Սարգսեան, Վան :
Սառաջեանց Միքայէլ, Տփխիս :
Սարաֆեան Տ. Յովհաննէս, Պոլիս:
Սարգսեան Տ. Մ. Ղազարոս, Կեյվէ :
Սարկաւագ Յակոբոս, Ս. Էջմիածին :
Սարըյեան Տ. Թ. Գրիգոր, Պոլիս :
Սարիմեան Մագսուտ Ամիրայ, Փարիզ :
Սարգիսեան Տ. Ստեփանոս, Տփխիս :
Սաւալանեան Տ. Յովհաննէս, Պոլիս :
Սաւալանեան Տ. Հ. Թ. Տիգրան, Զմիւռնիա :
Սելինեան Տ. Գէորգ, Սիմֆերոփոլ:
Սելինեան Տ. Կարապետ, Խարասուպազար:
Սէն-Մարք-Ժիրարտեն, Փարիզ :
Սըվաճեան Տ. Յարութիւն, Պոլիս.
Սիմէոնեան Տ. Սրապ, Պոլիս :
Սիրունեան Տ. Յակոբ, Պոլիս :
Սուլուխանեան Տ. Նիկողայոս, Պոլիս :
Սուպաշիէվ Ամելեան, Բէֆէ:
Սվեչնիկեանց Տ. Աւետիք Աստ. Տփխիս:
Սվեչնիկեանց Տ. Սարգիս, Տփխիս :
Ստեփան Վ. Առաջն. Նիկոմիդիոյ, Արմաշ:
Ստեփանեանց Տ. Խաչատուր, Բժիշկ, Տփխ.
Ստիմարաճեան Տ. Գէորգ, Նիկոմիդիա :
Սրմագաշեան Տ. Լուսիկ, Եաշ :
Վարդազարեան Տ. Յակոբ, Ագուլիս :
Վարդան փաշա, Պոլիս :
Վարդանեանց Սող. Յարութ. վարժա. Տփխ.
Վարդանեան Տ. Գր. Սուլթանեանց, Ղզլար.
Վարպետեան Տ. Յովսէփ, Պոլիս:
Վիչենեան Տ. Սերովբէ, Պոլիս :
Տակեսեան Պ. Յովհաննէս, Փարիզ :
Տակեսեան Պ. Սիմոն, Փարիզ:
Տամաթեան Տ. Յակոբ, Պոլիս :
Տամաթեան Պ. Խաչիկ, Փարիզ :
Տատեան Առաքել Էֆէնտի, Պոլիս.
Տատեան Մկրտիչ Էֆէնտի, Փարիզ. (2 օրի.)
Տատեան Յովհաննէս Պէյ, Պոլիս. (4 օրի.)
Տատեան Պօղոս Պէյ, Պոլիս. (4 օրինակք:)
Տաւուտեան Տ. Պօղոս, Պոլիս :
Տաւուտեան Վ. Տիգրան, Պոլիս :
Տէմիրճիպաշեան Տ. Ենովք, Պոլիս :
Տէմիրճիպաշեան Տ. Պետրոս, Պոլիս:
Տէմիրճիպաշեան Պ. Սեպուհ, Փարիզ:
Տէյիրմէնճեան Տ. Գրիգոր, Պոլիս :
Տէր-Աւագեանց Տ. Գրիգոր քահանայ, Շուշի :
Տէր Գէորգ քահանայ, Խասգիւղ, Պոլիս :
Տէր Գրիգոր քահանայ Պէշիկթաշու, Պոլիս :
Տէր-Գրիգորեանց Տ. Կարապետ քահ. Տփխ.
Տէր-Գրիգորեանց Մկրտիչ քահանայ, Տփ.
Տէր-Զաքարեանց Զաքար Յովհ. Երեւան :
Տէր Կարապետ քահ. Չինկիլէրոյ :
Տէր-Ղազարեանց Պ. Յովակիմ, Տփխիս :
Տէր-Մարուգեանց Տ. Մարուգէ, Պոլիս :
Տէր-Միքայէլեանց Գաբրիէլ Յովհ. Տփխիս :
Տէր-Մկրտիչեանց Աւետիս, Ագուլիս :
Տէր-Մկրտչեանց Մահտ. Գալուստ, Ագուլիս
Տէր-Մկրտիչեանց Մարտիրոս, Ագուլիս :
Տէր-Յովսէփեանց Յովհաննէս, Տփխիս :
Տէր-Յովսէփեանց Պ. Աստուածա. Տփխիս :
Տէր-Շմաւոնեանց Նիկողայոս Յով. Տփխիս :
Տէր-Պետրոսեանց Տ. Ղազարոս, Տփխիս :
Տէր-Պօղոսեան Տ. Գալուստ, Պոլիս.
Տիվիտեան Տ. Առաքել, Պոլիս :
Տիւլորիէ Տ. Եղուարդ, Փարիզ:
Տոնիկի Զարան Տ. Յովհաննէս, Պորուշան :
Րեիզեան Տ. Նշան, Պոլիս:
Փափազեան Տ. Միհրճան, Պոլիս:
Փափազեան Տ. Պետրոս, Պոլիս :
Փէշտըմալճեան Տ. Գէորգ, Պոլիս :
Փէշտըմալճեան Տ. Սահակ, Պոլիս :
Փիրոյեանց Տ. Յովհ. Եսայեան, Ղզլար:
Փոզինով Տ. Աղեքսանդր, Պոլիս :
Փոնդոյեանց Տ. Յովսէփ, Տփխիս :
Փրիտոնեանց Տ. Թովմաս, Տփխիս :
Քաքանեանց Տ. Յովհաննէս նկարիչ, Տփխիս:
Քալանթարեանց Պ. Հայրապետ, Ագուլիս:
Քալտըրըմեան Տ. Լուկիանոս, Խարպատու
Քանանեանց Տ. Գէորգ, Ղզլար :
Քարավազեան Ռոզա Տիկին, Փարիզ :
Քաֆաֆեան Տ. Մանուէլ, Պոլիս :
Քաֆաֆեանց Պ. Մկրտիչ, Տփխիս :
Քեահեաեան Տ. Գրիգոր, Պոլիս :
Քերոբեան Մ. Համբարձում, Նիկոմիդիա :
Քէրխուդեանց Սողոմոն, Տփխիս :
Քէմհաճեան Տ. Գալուստ, Պոլիս:
Քէմհաճեան Պ. Արիստակէս, Փարիզ :
Քէմհաճեան Պ. Դանիէլ, Փարիզ :

ՑՈՒՑԱԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱՑ ԱՄՍԱԳՐՈՑՍ.

Քէմխաճեան Պ. Ռուբէն , Փարիզ :
Քէօյէեան Տ. Սերովբէ , Պօլիս :
Քէօյէեան Տ. Սրապ, Պօլիս :
Քէօչէքեան Պ. Խաչատուր, Փարիզ :
Քիւրքճեան Տ. Յովհաննէս, Հալէպ :
Քիւրքճիխաճեան Պ. Խաչատուր, Պօլիս
Քիւրքճիխաճեան Տ. Կարապետ, Պօլիս :

Քիւրքճիխաճեան Տ. Մկրտիչ, Պօլիս:
Քիւրքճիխաճեան Տ. Մուրատիկ, Պօլիս:
Քիւփէճի Տ. Յարութիւն , Պօլիս :
Քոչարեանց Կար. Յար. Բժիշկ , Տփխիս :
Քոռոյեանց Տ. Սիրական , Աղեքսանդրոպոլ
Օտապաշեան Տ. Կարապետ , Սեբաստիա :
Օտապաշեան Տ. Յովհաննէս, Վիեննա :

Օտապաշեան Պ. Սերովբէ, Փարիզ:
Օտեան Պ. Խաչիկ, Պօլիս :
Օրբելի Տ. Յովսէփ քահանայ , Տփխիս :
Ֆէներճեան Տ. Յովակիմ, Պօլիս :
Ֆրէնկեան Տ. Աբրահամ, Պօլիս :
Ֆրէնկեան Տ. Յակոբ , կեսարացի , Պօլիս :
Ֆրէց Տ. Անտոն, Վիեննա :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆ .

Թուղթ Վահանայ Արշարունւոյ , Հ. Միքայելի Չամչեան Միխիթարեանց Վենետիկոյ . (*Շարայարութիւն.*)
Պատմութիւն եւ պատճառք վերադարձի երից Վարդապետացն Հայոց. (*Շարայարութիւն.*)

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.

Տարեկան հարցաքննութիւն Հայկազեան վարժարանին.
Թուղթ առ Ամենապատիւ Մատթէոս Ն. Պատրիարք.
Յաղագս Դաստիարակութեան մանկանց. աշխատասիրեալ Սարգիս Վ. Թէոդորեան.
Սերվերեան Յովհաննէս Ամիրայ.
Հովուեան Տ. Նիկողոս.
Կարնոյ հայոց եռանդը. — Տ. Գրիգորիոս Արքեպիսկոպոս Կարնոյ.

ԿԵՆՑԱՂՕԳՈՒՏ ԲԱՆՔ.

Երեկոյեան Աղօթք .

ՀԱՆԵԼՈՒԿ.

Վահան Մամիկոնեան . (Երգ .)

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ .

SOMMAIRE.

MUSÉE ARMÉNIEN.

Lettre de Vahan Archarouni, par le R. P. Michel Tchamitchian, mékhitariste de Venise. (Suite.) (Arm.-Franç.)
Histoire du retour des trois archimandrites arméniens à leur Eglise nationale. (Suite.)

COURRIER ARMÉNIEN.

Examen annuel du Collége national Arménien. (Arm.-Franç.)
Lettre à Mgr Matthieu, ancien patriarche de Constantinople.
Education des enfants; par le T.-R. P. Sarkis V. Théodore, directeur du Collége national à Paris.
Servérian Ohannès Amira.
M. Nigoghos Hovian.
Les Arméniens d'Erzeroum. — Mgr Kricorios, archevêque d'Erzeroum.

CONNAISSANCES UTILES.

La prière du soir.

ENIGME.

Vahan Mamigonian. (Chant.)

MUSIQUE.

ԳԻՆ ԸՆԿԵՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ.

Փարիզ, տարեկան .	Ֆր. 25
Կոստանդնուպօլիս , Զմիւռնիա , Աղեքսանդրիա, Հնդկաստան.	» 30
Ռուսաստան , Մոլտաւիա, . . Պարսկաստան.	» 35
Գին միոյ տետրակի	» 5

PRIX D'ABONNEMENT :

Paris, par an.	Fr. 25
Constantinople, Smyrne, Alexandrie, Indes. . .	» 30
Russie, Moldavie et Perse.	» 35
Prix d'un numéro. . . .	» 5

ԳՈՐԾԱԿԱԼՔ ԸՆԿԵՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶ, Տ. Ռայնվալտ գրավաճառ., ւփողոցն Սէն-Փէր, 15.
ՄԷՆՉԸՍԹԸՐ, Տ. Եսայի Անուխեան եւ Ընկերք.
ՎԻԵՆՆԱ, Տ. Յակովբոս Արշակ, իՊիպէր Պասթայ, 659.
ՓԵԹԸՐՊՈՒՐԿ, Տ. Յակոբ Իսաքով, գրավաճառ.
ՊՕԼԻՍ , Տ. Մկրտիչ Մոմճեան.
ԶՄԻՒՌՆԻԱ , Տ. Ղուկաս Պալդազարեան .
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ, Տ. Սերովբէ Պէյազեան:
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ, Տ. Գէորգ Եուսուֆեան.
ԵԱՇ ՄՈԼՏԱՒԻՈՅ, Տ. Յովհան Գարագաշեան.
ՊՈԹՈՒՇԱՆ , Տ. Յակոբ Մանուկեան.
ՏՓԽԻՍ, Տ. Աւետիք Էնֆիէճեանց.

ON SOUSCRIT

A PARIS, chez M. Reinwald, rue des Saints Pères, 15.
MANCHESTER, M. Esaï Anouckian et Cie.
VIENNE, M. Hagoposs Arschag, Biber-Bastei, 659.
SAINT-PÉTERSBOURG, M. Jacques Issakoff, libraire.
CONSTANTINOPLE, M. Meguerdicth Momdjian.
SMYRNE, M. L. Balthazar.
NICOMÉDIE, M. Séropé Béyasian.
ALEXANDRIE, M. Georges Youssouff.
JASSY, M. J. Karakach, (magasin français.)
BOTOUSCHANY, M. Jacques Mani.
TIFLIS, M. Avédik Enfiédjian, libraire.

Փարիզ. Տպագրութիւն Հայ. իՏպար. Վալտէրի, փող. Պոնափարթ թիւ 11.—PARIS. Typographie arménienne de WALDER, rue Bonaparte, 11.